

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Radim Vaněk

Vybrané problémy způsobu exekuce srážkami ze mzdy

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Vybrané problémy způsobu exekuce srážkami ze mzdy* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 25.6.2018

.....

Radim Vaněk

Na tomto místě bych rád vyjádřil poděkování JUDr. Renátě Šínové, Ph.D., za odborné vedení práce, cenné věcné připomínky a konzultace při přípravě této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval rodině a přítelkyni za bezmeznou podporu v průběhu studia.

OBSAH

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Pojem a účel srážek ze mzdy	8
2 Vybrané problémy průběhu exekuce srážkami ze mzdy	9
2.1 Rozsah a výše srážek	9
2.1.1 Základní nepostižitelná částka	9
2.1.2 Dohoda o vyšších a nižších srážkách	11
2.2 Postižitelné příjmy povinného	13
2.2.1 Zvláštní problematika postižení pohledávky výživného	19
2.2.2 Zvláštní problematika postižení mzdy manžela povinného	22
2.3 Přednostní a nepřednostní pohledávky	30
2.4 Třetinový systém	35
2.5 Pořadí exekučních srážek	36
3 Odpovědnost plátce mzdy	39
3.1 Poskytování součinnosti	40
3.1.1 Zákonná úprava poskytování součinnosti ze strany plátce mzdy	41
3.1.2 Rozsah poskytování součinnosti ze strany plátce mzdy	42
3.2 Poddlužnická žaloba	43
3.2.1 Poddlužnická žaloba dle § 292 o.s.ř.	44
3.2.2 Poddlužnická žaloba dle § 296 odst. 1 o.s.ř.	47
4 Úhrada nákladů plátcům mzdy <i>de lege ferenda</i>	48
Závěr	50
Seznam použité literatury	52
Shrnutí	57
Summary	57
Klíčová slova	58
Keywords	58

Seznam použitých zkratk

o.s.ř.	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
EŘ	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZPr	Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
NemPoj	Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
DůchPoj	Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
ÚS	Ústavní soud České republiky
NS	Nejvyšší soud České republiky
NSS	Nejvyšší správní soud
EÚ	Exekutorský úřad
DPP	Dohoda o provedení práce dle § 75 ZPr
DPČ	Dohoda o pracovní činnosti dle § 76 ZPr
SJM	Společné jmění manželů
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení

Úvod

Za téma diplomové práce jsem si zvolil způsob exekuce srážkami ze mzdy a jiných příjmů. Jak již napovídá zvolený název práce, vzhledem k velkému rozsahu problematiky srážek ze mzdy, se v této diplomové práci budu zabývat pouze vybranými problémy tohoto způsobu exekuce. Dané téma jsem si zvolil zejména z důvodu mé předchozí praxe. Po dobu jednoho a půl roku jsem působil na Exekutorském úřadě soudního exekutora Mgr. Jana Valenty v Olomouci, kde jsem se zabýval především agendou srážek ze mzdy. V průběhu této praxe jsem měl možnost vypořádat velké množství problémů, zejména pak ze strany plátce mzdy, které v praxi vznikají.

Zvolené téma považuji za velmi aktuální. Aktuálnost spatřuji zejména ve skutečnosti, že stále více osob v české společnosti se potýká alespoň s jednou nařízenou exekucí. Způsob exekuce srážkami ze mzdy lze pak dle § 58 odst. 2 EŘ považovat za jeden z primárních způsobů vedení exekuce. Aktuálnost spatřuji také vzhledem k plánované rekodifikaci civilního soudního řízení, vč. zamýšlené budoucí rekodifikace exekučního řízení. Problematika srážek ze mzdy je z mého pohledu také zajímavá i tím, že dochází k častému ukládání specifických povinností třetím osobám.

Cílem práce je zhodnocení aktuální právní úpravy způsobu exekuce srážkami ze mzdy, a to zejména z pohledu plátce mzdy. V praxi jsem se velmi často setkával s chybným výkladem zákonného textu a absolutním nepochopením právní úpravy. V důsledku toho však často dochází k poškozování věřitele, vč. následných negativních dopadů pro samotné plátce mzdy. Nelze opominout ani skutečnost, že dochází i k poškození samotného povinného, a to např. u chybně určeného pořadí pohledávek v případě úročené pohledávky.

Při práci na této diplomové práci budu vycházet z aktuální zákonné úpravy, odborné literatury, judikatury českých soudů a z osobních zkušeností z předchozí praxe na EÚ. Metodologicky je práce zaměřena na recentní objektivní výkladový cíl.¹ Za tímto účelem budu užívat metody jazykového výkladu, subjektivně historického výkladu, objektivně teleologického výkladu a systematického výkladu. V případě nalezení problematické části právní úpravy se pokusím navrhnout aktuálně přípustný a správný výklad právních norem. Nad rámec tohoto pak uvádím i své úvahy *de lege ferenda*.

Svoji práci rozdělují do čtyř kapitol. V první kapitole v krátkosti představím institut exekučních srážek ze mzdy a jiných příjmů. V druhé kapitole se budu zabývat vybranými

¹ K metodologii výkladového cíle zejm. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. I. vydání*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 83-84.

problémy průběhu exekuce srážkami ze mzdy. Bude se jednat o problematiku rozsahu a výše srážek ze mzdy, problematiku postižitelných příjmů povinného vč. zhodnocení novely zákona zakazující postižení mzdy manžela a návrhu de lege ferenda ohledně možnosti postižení pohledávky výživného. V této kapitole se budu dále věnovat také problematice přednostních pohledávek, třetinovému systému a v praxi z mého pohledu neproblematičtějšímu pořadí pohledávek. Ve třetí kapitole se budu zabývat postavením plátce mzdy a jeho odpovědností. Bude se jednat o zhodnocení aktuální praxe plátců mzdy a soudních exekutorů v otázkách poskytování součinnosti a otázce uplatnění poddlužnické žaloby. V poslední čtvrté kapitole se budu zabývat úvahou de lege ferenda ohledně možnosti náhrady nákladů plátce mzdy.

Tato práce je zpracována k platnému a účinnému znění právních předpisů ke dni 25. června 2018.

1 Pojem a účel srážek ze mzdy

Srážky ze mzdy a jiných příjmů jsou jedním z možných způsobů vedení exekuce k vydobytí peněžitého plnění. Komplexní právní úpravu tohoto způsobu exekuce obsahuje o.s.ř. v ustanovení § 276 až 302. V § 60 EŘ nalezneme pouze odkaz na přiměřené užití o.s.ř.

Ačkoli význam srážek ze mzdy od svého zavedení do právního řádu vzhledem k socialistické všeobecné povinnosti práce od roku 1989 klesl, stále se jedná o jeden z nejfrektovanějších způsobů exekuce.² Předmětem exekuce je totiž pohledávka povinného na výplatu pracovní odměny, která zpravidla bývá zcela základním a často i jediným příjmem, sloužícím k zabezpečení životních potřeb. V tomto tkví i poměrně velká účelnost a úspěšnost vedení tohoto způsobu exekuce. Efektivitu lze tedy spatřovat zejména v tom smyslu, že je postihován zcela nezbytný a opakovaný příjem povinného.³ Není přitom rozhodné, zda plátce mzdy odvádí pracovní odměnu povinnému na bankovní účet, nebo ji předává v hotovosti. Povinnost provést srážky ze mzdy stíhá plátce mzdy v obou případech a povinný se tak srážkám nemůže nijak vyhnout.

Hlavní nevýhoda srážek ze mzdy plyne ze samotné povahy tohoto způsobu exekuce, a to že bezvýhradně vyžaduje existenci plátce mzdy. Srážkami ze mzdy tedy nelze upokojit dluh právnické osoby ani fyzické osoby, vykonávající výdělečnou činnost jako osoba samostatně výdělečně činná. Značným problémem se však v praxi ukazuje i samotné ukládání specifických zákonných povinností plátcem mzdy, jelikož plátce mzdy často nedisponuje potřebnými znalostmi ke správnému výkladu zákona. V důsledku toho se pak vytrácí hlavní účel srážek ze mzdy, a to co nejrychleji v zákonném maximálním rozsahu srážek uspokojit oprávněného za využití principu časové priority.

V právním řádu ČR lze nalézt více druhů srážek ze mzdy. Jednak se může jednat o srážky ze mzdy na základě zákona, které jsou regulovány dle § 145 an. ZPr. Dále se může jednat o srážky ze mzdy na základě dohody dle § 2045 OZ. Třetím druhem jsou pak samotné srážky ze mzdy na základě exekuce. Exekuční srážky lze dále rozdělit na srážky ze mzdy na základě civilní exekuce dle ustanovení o.s.ř. a EŘ, na daňové exekuce dle daňového řádu a správní exekuce dle správního řádu.⁴ Předmětem této práce budou pouze civilní exekuce, a to zejména exekuce vedené soudními exekutory.

² WOLFOVÁ, Jitka, ŠTIKA, Martin. *Soudní exekuce. 1. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 159.

³ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: Řízení vykonávací, řízení insolvenční. 1. vydání*. Praha: Leges, 2015, s. 72-73.

⁴ BREBURDA, Jan. *Exekuce srážkami ze mzdy 2016. 4. aktualizované vydání*. Olomouc: ANAG, 2016, s. 17-37.

2 Vybrané problémy průběhu exekuce srážkami ze mzdy

2.1 Rozsah a výše srážek

Rozsah srážek ze mzdy je stanoven obecně v ustanovení § 276 o.s.ř.: „*Srážky ze mzdy lze provádět jen do výše výkonem rozhodnutí vymáhané pohledávky s příslušenstvím.*“ Příslušenstvím pohledávky v exekučním řízení se rozumí zejména případné úroky z prodlení, náhrada nákladů exekuce a odměna soudního exekutora.

Výpočet srážek ze mzdy se odvíjí od čisté mzdy povinného. V praxi jsem se setkal i chybným postupem, kdy plátce mzdy vycházel z hrubé mzdy, což podstatně ovlivnilo samotnou výši srážek. Nutno však uznat, že tato chyba postupu plátce mzdy nepatří k častým. V případě záměny hrubé za čistou mzdu zpravidla stačí pouhé upozornění plátce mzdy k provedení nápravy.

Čistá mzda se zjišťuje výpočtem, kdy se od hrubé mzdy odečte záloha na daň z příjmů fyzických osob, pojistné na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Do čisté mzdy se také započítávají odměny za vedlejší činnosti, které povinný provádí u téže zaměstnavatele.⁵ V případě provádění jiné činnosti u jiného zaměstnavatele, postupovalo by se dle § 297 an. o.s.ř., upravující situaci několika plátců mzdy (viz výklad níže). Naopak se do čisté mzdy dle § 277 odst. 2 věta druhá o.s.ř. nezapočítávají částky poskytnuté na náhradu nákladů v rámci pracovního výkonu. Stejně tak nelze pro účely srážek ze mzdy zahrnout do čisté mzdy daňový bonus, jelikož judikatura zastává názor, že „*daňový bonus není součástí záloh na daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, ale je zvláštním plněním poskytovaným poplatníkům státem.*“⁶ K limitaci maximálních provedených srážek ze mzdy či jiných příjmů slouží institut základní nepostižitelné částky.

2.1.1 Základní nepostižitelná částka

Vzhledem ke skutečnosti, že mzda a obdobné příjmy zpravidla primárně slouží k zabezpečování základních životních potřeb nejen povinného, ale celé rodiny, umožnění postižení mzdy v celém rozsahu by bylo nesmírně tvrdé. V tomto případě by zcela jistě docházelo u povinného k absolutní ztrátě motivace a snahy o získání řádných pracovních příjmů. Při určení rozsahu přípustného postižení mzdy tak musí zákonodárce vždy vzít

⁵ WOLFOVÁ, ŠTIKA: *Soudní exekuce...*s. 167.

⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. března 2013, sp. zn. 1 VSPH 241/2013-B-50. Obdobně již dříve i Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. května 2012, sp. zn. 3 VSOL 852/2011-A-10.

v úvahu nejen, aby část nesražené mzdy zůstala způsobilá k primárnímu účelu zabezpečení potřeb na straně jedné, ale i zachování reálné možnosti uspokojení pohledávky oprávněného v rozumné době na straně druhé.⁷ K zajištění maximální výše možných prováděných srážek ze mzdy stanovuje zákon limitaci tzv. základní nepostižitelnou částkou.

Nepostižitelná částka je upravena v § 278 o.s.ř. s odkazem na prováděcí nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení.

Způsob výpočtu je určen vzorcem dvou třetin z výsledného součtu částky životního minima a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu v nájemním bytě v obci od 50 000 do 99 000 obyvatel. Částka životního minima je dlouhodobě ustálena ve výši 3 410 Kč. Částka normativních nákladů na bydlení je stanovena v aktuální výši 5 928 Kč, v ustanovení § 2 písm. a) nařízení vlády č. 407/2017 Sb. Jinak řečeno, nezabavitelná částka je po provedení výpočtu dvou třetin z částky 9 338 Kč stanovena ve výsledné výši 6 225, 33 Kč. Značný vliv na celkovou výši nezabavitelné částky mzdy má následně i počet vyživovaných osob. Za každou vyživovací povinnost povinného je k obecnému základu nepostižitelné částky připočtena částka 1 556, 33 Kč, jakožto výpočet jedné čtvrtiny obecného základu nepostižitelné částky.⁸ Ačkoli v ustanovení § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 595/2006 Sb. hovoří výslovně pouze o vyživovací povinnosti k dětem a manželu povinného, odborná literatura dovozuje širší uplatnění. Uvádí, že se dané pravidlo užije na všechny zákonné vyživovací povinnosti, bez ohledu na to, zda se jedná o manžela, děti či jiné potomky, předky, apod.⁹ Konkrétní srážky ze mzdy se pak určí odpočtem stanovené nepostižitelné částky vč. zohlednění všech vyživovacích povinností od celkové čisté mzdy povinného. Tento zbytek mzdy se pak rozdělí na základě tzv. třetinového systému s výjimkou případů, kdy je zbytek čisté mzdy vyšší, než částka 9 338 Kč.¹⁰ Jedná se o částku, kterou lze srazit bez omezení. Její výpočet zákon určuje jako součet částky životního minima a normativních nákladů bydlení pro jednu osobu.¹¹

Zvláštní situací je pak kumulace na straně plátců mzdy. Z ustanovení § 297 o.s.ř. vyplývá, že pokud povinný pobírá mzdu od více zaměstnavatelů, vztahuje se exekuce

⁷ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 231-232.

⁸ FETTER, Richard W. Nejen exekuční srážky ze mzdy nově. *Národní pojištění*, 2018, roč. 49, č. 2, s. 4.

⁹ LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání*. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 968 (§ 278 o.s.ř.).

¹⁰ Více viz výklad v kapitole 2.4

¹¹ § 2 nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení.

srážkami ze mzdy na všechny tyto mzdy. Povinnost provádět srážky ze mzdy vzniká doručením dílčího exekučního příkazu jednotlivému plátcovi mzdy. Na všechny tyto mzdy se hledí jako na jeden celek, po jejichž součtu se uplatňuje pouze jedna nepostižitelná částka. Soudní exekutor musí následně plátcům mzdy usnesením určit, jakou konkrétní část z vypočtené nepostižitelné částky nesmí ze mzdy srážet.¹² Daným pravidlem je účelně zabráněno situacím, kdy by povinný prováděl závislou pracovní činnost u více zaměstnavatelů pouze ve formě zkrácených úvazků, na základě kterých by nikdy nedosáhl minimální hranice možné pro provádění srážek. V praxi se kumulace mezd objevu zejména u osob, pobírající důchod dle DůchPoj. Pokud je tedy výše jednoho příjmu rovna limitaci nepostižitelné částky, z druhého příjmu povinného lze provést srážky ze mzdy bez omezení, a za využití tzv. třetinového systému.

Závěrem výkladu k nepostižitelné částce mzdy je vhodné zmínit zásadní rozhodnutí ÚS, týkající se nepřipustnosti následné exekuce nepostižitelné částky příkázáním pohledávky. V daném případě došlo k postižení peněžních prostředků ve výši 43 416 Kč na bankovním účtu povinného způsobem exekuce příkázáním pohledávky, přestože bylo prokazatelně zjištěno, že se jedná finanční prostředky zaslané ČSSZ jako nezabavitelné části důchodu povinného. ÚS shledal v tomto postupu zřejmý rozpor se zákonem. Bez ohledu na výši zaslaných prostředků se musí hledět na smysl a účel právní úpravy nepostižitelné částky. V daném případě se „jednalo výlučně o dávky důchodového zabezpečení krácené do výše nezabavitelné části důchodu. Šlo tudíž o příjem, sloužící k úhradě životních potřeb stezovatele, případně jeho blízkých.“ ÚS zopakoval, že „tyto dávky jsou příjem chráněným proti vedení exekuce podle § 303 o.s.ř. v obdobném rozsahu, jako tomu je se mzdou v případě výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy.“¹³

2.1.2 Dohoda o vyšších a nižších srážkách

Nenápadné, ale velmi důležité ustanovení obsahuje zákon v § 281 o.s.ř. Citované ustanovení stanovuje pravidlo, že nelze provést srážky ze mzdy ve větším, než zákonem určeném maximálním rozsahu, a to i v případě, že by s tím povinný souhlasil. V případě, že by plátcem mzdy porušil zákonné pravidlo a provedl srážky v nepřipustném rozsahu, jednalo by se o neoprávněné srážky a povinný by měl nárok vůči plátcovi mzdy na zpětné vyplacení. Neučinil-li by tak plátcem mzdy dobrovolně, může se povinný obrátit na soud s žalobou na

¹² LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*s. 1012-1013 (§ 298 o.s.ř.).

¹³ Nález ÚS ze dne 20. října 2016, sp. zn. IV. ÚS 121/16, body 10, 30, 31, 32

plnění dle části třetí o.s.ř. Nepřípustným rozsahem se pak rozumí jak obecná zákonná limitace dle § 278 o.s.ř., tak také případ výše srážek v nižším rozsahu na základě dohody oprávněného a povinného dle § 287 o.s.ř.¹⁴

Zcela opačné pravidlo platí např. na Slovensku, kde je umožněno provádění srážek ze mzdy ve větším rozsahu, pokud s tím povinný souhlasí.¹⁵ Zastávám názor, že česká právní úprava je však vhodnější, jelikož účelně chrání základní nepostižitelnou částku mzdy povinného k zabezpečování nezbytných potřeb k živobytí. Plátcí mzdy se k exekčním srážkám ze mzdy staví často velmi negativně, jelikož jim zákon stanovuje řadu povinností bez možné náhrady vynaložených nákladů. V praxi bohužel není výjimkou ani ukončení pracovního poměru povinného zaměstnance. V umožnění provádění srážek ze mzdy ve vyšším rozsahu vidím značné riziko nuceného uzavírání dohod o vyšších srážkách s pohrůzkou ukončení pracovního poměru ze strany zaměstnavatele. Platila by totiž jednoduchá rovnice, kdy vyšší srážky ze mzdy by nutně znamenaly rychlejší uspokojení věřitele, které by vedlo k včasnějšímu ukončení exekčního řízení. S ukončením exekčního řízení by následně odpadly i povinnosti zaměstnavatelů. Z výše uvedeného pak plyne mé přesvědčení o nezbytnosti uváděného pravidla. Ustanovení § 281 o.s.ř. naopak ničemu nebrání, aby v případě dostatečného zůstatku mzdy po uhrazení nezbytných životních nákladů, povinný odváděl dobrovolné platby k rychlejšímu uspokojení pohledávky věřitele.

Na základě dohody dle § 287 o.s.ř. je však možné provádět srážky ze mzdy v nižším, než zákonném rozsahu. Takový návrh povinného vždy nezbytně vyžaduje souhlas oprávněného. Jakýkoli souhlas plátce mzdy se naopak nevyžaduje. Nezbytnou součástí dohody je přesné určení částky, která má být srážena. Přesným určením se rozumí buď pevně stanovená částka, nebo alespoň její procentní vyjádření ve vztahu k postižitelnému zbytku čisté mzdy, popř. určením podílu zákonných srážek. Od dohody o nižších srážkách může oprávněný kdykoli jednostranně odstoupit. Své odstoupení musí oprávněný oznámit soudu, resp. soudnímu exekutorovi, který následně uvědomí plátce mzdy usnesením o opětovném provádění srážek ze mzdy v zákonném rozsahu. Rozhodující účinky jsou vyvolány doručením usnesení plátcí mzdy. Naopak pouhé oznámení o odstoupení, adresované pouze plátcí mzdy či povinnému, nemá na povinnost provádět srážky mzdy v dříve ujednaném rozsahu vliv. Dohoda o nižších srážkách se vztahuje pouze ke konkrétním exekčním příkazům

¹⁴ BERAN, Vladimír. In JIRSA, Jaromír a kol. (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha V. § 201-250 občanského soudního řádu. 2. vydání. Vydání druhé, doplněné a upravené.* Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 150 (§ 281 o.s.ř.).

¹⁵ § 73 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z.z., o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov

konkrétního oprávněného. Pokud by se následně objevila pohledávka oprávněného, která zaujímá lepší pořadí dle pravidel § 280 o.s.ř., začne provádět plátce mzdy srážky v klasickém zákonném rozsahu.¹⁶

Obě pravidla v § 281 o.s.ř. a § 287 o.s.ř. lze hodnotit velmi pozitivně. O vhodnosti zákazu ujednání o vyšších srážkách bylo již hovořeno výše. Naopak v případě nižších srážek si nejsem vědom žádného relevantního důvodu, proč dohodě bránit, pokud oprávněný sám souhlasí, že se spokojí se srážkami nižšími.

2.2 Postižitelné příjmy povinného

Pro možnost využití způsobu exekuce srážkami ze mzdy je zcela nezbytné, aby byl povinný příjemcem takového druhu odměny za závislou práci, u níž to zákon umožní. Zdaleka ne všechny druhy pracovní odměny jsou způsobilé být předmětem exekučních srážek ze mzdy. Mzdu lze definovat za použití zákoníku práce jako peněžité, popř. naturální plnění, poskytované zaměstnavatelem zaměstnanci za práci, kterou vykonává v pracovním poměru, s výjimkou případů, kdy zákon stanoví, že zaměstnavatel poskytuje zaměstnanci namísto mzdy plat.¹⁷ Za mzdu, resp. její součást, lze považovat také příplatek za práci přesčas, příplatek za práci ve svátek nebo o víkend, příplatek za noční práci a příplatek za práci ve ztíženém pracovním prostředí. Výpočtu čisté mzdy pro účely srážek ze mzdy podléhá celá mzda, tedy včetně všech výše uvedených příplatků.¹⁸ Zde je však nutné poukázat na odlišnou situaci v případě praxe postižení cestovních náhrad. Judikatura NS výslovně v případě cestovních náhrad stanovila, že uvedené náhrady nejsou příjmem započítávaným do čisté mzdy a nelze je postihnout srážkami ze mzdy. Dle argumentace NS, cestovní náhrady nejsou svou povahou příjmem, který by nahrazoval či jinak odměňoval zaměstnance za vykonanou činnost, ale slouží čistě k náhradě nutných nákladů, které byly zaměstnancem vynaloženy při cestě k výkonu práce v jiném místě, než je jeho obvyklé místo výkonu. V zásadě se jedná o pohledávku zaměstnance vůči zaměstnavateli, která se dle § 277 odst. 2 věty druhé o.s.ř. nezapočítává do čisté mzdy, a stejně tak není obsažena ani v taxativním výčtu § 299 odst. 1 o.s.ř.. NS dále doplnil, že cestovní náhrady jsou tak specifickou pohledávkou, že nelze ani dovozovat možnost postižení způsobem exekuce příkázáním pohledávky dle § 312 an. o.s.ř.,

¹⁶ KRBEK, Pavel. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. (ed). *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2328-2329 (§ 287 o.s.ř.).

¹⁷ ROTHOVÁ, Eva. In BĚLINA, Miroslav a kol. (ed). *Zákoník práce. Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2015, s. 659 (§ 109 ZPr).

¹⁸ LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...s. 966 (§ 277 o.s.ř.).*

resp. § 59 odst. 1 písm. b) EŘ, a to i přes skutečnost, že jej zákon výslovně v § 317-§319 o.s.ř. z postihu nevylučuje.¹⁹

Mimo mzdy ve formě peněžitého plnění lze institut exekučních srážek ze mzdy využít také obdobně i na mzdy ve formě naturálního plnění. Vychází se z pravidla, že i naturální plnění mzdy vyžaduje peněžité ocenění. Plátce mzdy tedy plnění naturální mzdy až do výše prováděných srážek ze mzdy zaměstnanci neposkytne.²⁰

Přestože zákon užívá ve většině ustanovení o.s.ř. pouze pojem mzdy, dle dalšího výkladu bude patrné, že ustanovení o srážkách ze mzdy dopadá i na jiné druhy pracovních odměn a obdobných plnění. Zákonné označení mzdy lze považovat za určitou legislativní zkratku. V ustanovení § 299 odst. 1 o.s.ř. je uveden taxativní výčet jiných příjmů, na které je pro účely exekučních srážek ze mzdy nutno brát stejný ohled, jako na samotnou mzdu.

Na tomto místě je však nutné si uvědomit, že ani omezení taxativním výčtem neznamená absolutní nemožnost exekučního postižení určité jiné, ve výčtu neuvedené, formy pracovní odměny. Dle koncepce a uspořádání o.s.ř. je patrné, že uvedený taxativní výčet slouží výlučně k ustanovení části šesté hlavy druhé o.s.ř. o srážkách ze mzdy. Neodporuje-li tomu jiné ustanovení zákona, nic nebrání postižení dané odměny jiným způsobem exekuce, typicky např. příkázáním pohledávky dle § 303 an. o.s.ř.²¹

Nejpodobněji, jako ze mzdy, se exekuční srážky týkají pracovní odměny ve formě platu. Stejně jako u mzdy, i plat podléhá režimu srážek ze mzdy jako celek, tzn. včetně příplatků za noční práci, práci o svátek nebo o víkendu, osobní příplatky, zvláštní odměny dle § 134 ZPr, doplatky dle § 139 ZPr apod. Odměna ve formě platu se od mzdy odlišuje zejména nemožností poskytnutí platu jako naturálního plnění a v subjektu plátce platu. Plátce platu může být vždy pouze stát, územní samosprávný celek, popř. jiný subjekt uvedený v ustanovení § 109 odst. 3 ZPr.²²

Velmi častými druhy smlouvy zajišťující pracovní odměnu jsou dohody mimo pracovní poměr, konkrétně DPČ dle § 76 ZPr a DPP dle § 75 ZPr. Zejména druhý jmenovaný, exekučními srážkami ze mzdy postižitelný, druh příjmu je poměrně zásadní změnou a novinkou v českém právním řádu. Do českého právního řádu byl vnesen novelou o.s.ř., zákonem č. 164/2015 Sb. s účinností dne 1.9.2015. Tento krok zákonodárce je důležitý zejména ze dvou následujících souvisejících důvodů. Jednak, jak již bylo řečeno výše, jedná se o velmi častý druh smlouvy týkající se opětovného plnění za odvedenou práci, u kterého

¹⁹ Usnesení NS ze dne 10. dubna 2014, sp. zn. 21 Cdo 3774/2013

²⁰ LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*s. 966 (§ 277 o.s.ř.).

²¹ BREBURDA: *Exekuce srážkami ze mzdy...*s. 66.

²² BERAN. In JIRSA: *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář...*s. 195 (§ 299 o.s.ř.).

dříve nebylo možné (vzhledem k taxativnosti) srážky ze mzdy použít. Druhým důležitým důvodem je značné zvýšení ochrany příjmů osob pracujících mimo pracovní poměr. Původní zákonná úprava zcela nepochopitelně znevýhodňovala osoby pracující na DPP v tom směru, že na příjem z DPP nehleděla jako na způsobilý příjem postižitelný srážkami ze mzdy. V praxi se tak tento příjem postihoval celý bez zákonného limitu nepostižitelné částky. Vzhledem k tomu, že na DPP pracují velmi často i sociálně slabé osoby nezpůsobilé k nalezení práce v řádném pracovním poměru, nastavení nepostižitelných limitů i pro tyto odměny se mi jeví jako velmi důležitá a praktická změna. Osobně souhlasím i s názorem autora článku ohledně možného zvýšení motivačního významu pro povinné osoby k získávání řádných příjmů. Praktický dopad uplatnění nepostižitelné částky z odměn DPP může rovněž znamenat potlačení vůle osob nacházejících se v exekuci pracovat v rámci šedé ekonomiky, tzv. “na černo”.²³ Závěrem odstavce lze zhodnotit postup zákonodárce v této oblasti jako pozitivní krok ve všech směrech. Osobně se domnívám, že neexistuje legitimní důvod, proč by příjmy z DPP nebyly způsobilé být předmětem exekučních srážek, zvláště s přihlédnutím, že možnost srážek z odměn z DPČ zákon upravoval již dříve. Novelou byl odstraněn výrazný nedostatek tehdejší právní úpravy.

Značně problematickým příjmem v oblasti postižení exekučními srážkami jsou dávky státní sociální podpory. Dřívější právní úprava, a ostatně i praxe, nebyla ohledně postižení dávek sociální podpory jednotná. Docházelo tak k praktickým problémům týkajícím se jednak samotné možnosti postižení exekucí těchto dávek, a jednak způsobu jejich postižení. Stejně tak nebyly činěny rozdíly mezi jednorázovými a opakujícími se dávkami. Ani zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, a ani rovněž o.s.ř. tuto oblast nijak konkrétně neregulovaly. Docházelo tak k situacím, kdy byly dávky postihovány jak srážkami ze mzdy, tak příkázáním pohledávky. Přičemž však rozdíl mezi těmito způsoby, zejména vzhledem k limitu minimální nezabavitelné částky srážek, je pro povinného zcela zásadní. Ustálení přinesla až novelizace zákona o státní sociální podpoře a novelizace o.s.ř. s účinností 1. dubna 2006.²⁴ Do zákona o státní sociální podpoře se novelizace promítla zavedením ustanovení § 72a odst. 2, kde zákon výslovně říká, že: *„Dávky státní sociální podpory, které nejsou vypláceny jednorázově, podléhají výkonu rozhodnutí jen podle předpisů upravující výkon rozhodnutí srážkou ze mzdy. Dávky státní sociální podpory, které jsou vypláceny jednorázově,*

²³ FLAM, Jiří. Zákon č. 164/2015 Sb. – Novela občanského soudního řádu a Exekučního řádu. *Komorní listy*, 2015, roč. 7, č. 3, s. 22.

²⁴ TRIPES: *Exekuce v soudní praxi...*s. 228-229.

nepodléhají výkonu rozhodnutí.”²⁵ V o.s.ř. je pak možnost, resp. nemožnost postižení dávek specifikována v ustanovení § 317 odst. 2. Postižitelné, tzn. nikoli jednorázové dávky sociální podpory, jsou přídavek na dítě a rodičovský příspěvek²⁶. Naopak pohřebné nebo porodné jsou dávky jednorázové, tedy nepostižitelné. Speciální situace je u příspěvku na bydlení. Ačkoliv se jedná o opakovanou dávku a zákon ji v § 299 o.s.ř. jako nepostižitelnou srážkami explicitně neuvádí, výkladem, účelem dávky a dikcí ustanovení § 317 odst. 2 o.s.ř. lze dovodit, že nepostižitelnost působí i pro jiné způsoby exekuce, než pouze příkázáním pohledávky.²⁷ Obdobný princip platí i pro odměny a dávky pěstounské péče. Postižitelný je příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna. Naopak nepostižitelný je příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek při ukončení pěstounské péče nebo příspěvek na pořízení motorového vozidla.²⁸ V této záležitosti je pro doplnění vhodné poukázat na navazující problematiku postižení již z příspěvku pořízeného vozidla. Vzhledem k charakteru příspěvku jako příspěvku na kompenzační pomůcku pro zdravotně tělesně postižené osoby, mám za to, že vozidlo bude vyloučeno z exekučního postihu prodejem movité věci dle § 322 odst. 2 písm. e) o.s.ř.

Dalšími regulovanými příjmy, postižitelnými srážkami ze mzdy, jsou dávky nemocenské dle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, a dávky důchodové, dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Co se týče první kategorie, srážkami ze mzdy postižitelné jsou dávky nemocenské dle § 23 an. NemPoj a peněžité pomoci v mateřství dle § 32 an. NemPoj. Naopak nepostižitelné je ošetřovné dle § 39 an. NemPoj a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství dle § 42 an. NemPoj.²⁹ Mimo zde uvedené je možné nově postihnout srážkami ze mzdy dle § 299 odst. 1 písm. i) o.s.ř. náhrady za ztrátu na výdělku, a to jak po dobu, tak po skončení dočasné pracovní neschopnosti.³⁰ Z důchodových dávek dle DůchPoj jsou postižitelné všechny druhy. Jedná se o starobní důchod dle § 28 an. DůchPoj, invalidní důchod dle § 38 an. DůchPoj, vdovský a vdovecký dle § 49 an. DůchPoj a sirotčí důchod dle § 52 an. DůchPoj.³¹ V případě postižení výše uvedených důchodů bych se však přikláněl k vyloučení uvedených příjmů z možnosti postižení exekucí, a to nejen druhem

²⁵ § 72a odst. 2 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ U postižení rodičovského příspěvku se však vždy musí brát zřetel, kterému z rodičů na základě jejich dohody dle § 30 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, příspěvek náleží. Tento příspěvek je dle judikatury NS výlučným finančním prostředkem dohodou určeného rodiče a není součástí SJM. Rodičovský příspěvek tudíž nelze postihnout jakýmkoli ze způsobů exekuce vedené proti druhému manžel. (Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2007, sp. zn. 20 Cdo 779/2006)

²⁷ LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*s.1016-1017 (§ 299 o.s.ř.).

²⁸ BERAN. In JIRSA: *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář...*s. 195 (§ 299 o.s.ř.).

²⁹ WOLFOVÁ, ŠTIKA: *Soudní exekuce...*s. 165.

³⁰ § 299 odst. 1 písm. i) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů

³¹ WOLFOVÁ, ŠTIKA: *Soudní exekuce...*s. 165.

exekuce srážkami ze mzdy, ale celkově. Důchody dle DůchPoj jsou vypláceny osobám, které se na základě různých právních událostí bez vlastního přičinění dostaly do situace, kdy nejsou schopny vykonávat výdělečnou činnost a ani jinak si obstarat živobytí. Mám za to, že v daných případech lze nalézt vhodnější postup, než částečně postihovat důchodovou dávku. Vzhledem k výši dávek důchodů s ohledem na nepostižitelnou částku, mám dokonce za to, že exekuční příkazy na důchod povinných jsou často nadbytečné a pouze neúčelně zvyšují náklady exekučního řízení, kdy výsledkem je srážka několika málo korun. V navrhovaném postupu vidím i motivační funkci vůči osobám povinných. V mnoha případech by bylo pouze v jejich zájmu dobrovolně odvádět uspořené peněžité prostředky, pokud by měli zájem na odvrácení např. mobiliární exekuce movitých věcí. Alespoň částečnou ochranu postižení výplaty důchodu zajišťuje věta první ustanovení § 299 odst. 2 o.s.ř. Předmětné ustanovení se zabývá situací, kdy se povinný nachází v ústavu sociální péče a náklady na pobyt v daném zařízení jsou hrazeny právě z dávek důchodu. Zákon výslovně stanovuje, že důchod je nepostižitelný až do výše potřebné k hrazení nákladů pobytu v ústavu vč. částky odpovídající kapesnému v daném ústavu. Nejvyšší možnou výši nákladů spojených s pobytem v ústavu sociální péče pak specifikuje vyhláška Ministerstva práce a sociálních věcí č. 505/2006 Sb., o provedení zákona o sociálních službách.³² Jedná se o velmi důležité ustanovení sloužící k ochraně osob, které jsou v důsledku svého zdravotního stavu v ústavu sociální péče. Tyto osoby jsou více či méně odkázány pouze na pomoc pracovníků ústavu. Rozhodně mám za to, že není v ničím zájmu, aby byly provedeny exekuční srážky ve vyšším rozsahu, než jsou skutečné nutné náklady spojené s tímto pobytem, a v důsledku toho by dané zasažené osoby nebyly schopny hradit ani tyto náklady.

Podobně jako u předchozího odstavce pojednávajícího o ochraně části vyplaceného důchodu, který povinný nezbytně potřebuje k úhradě nákladů pobytu v ústavu sociální péče, i ustanovení § 299 odst. 3 o.s.ř. částečně privileguje okruh příjmů nezbytných k zaopatření. Jedná se o vyplácené dávky ze zaopatřovací smlouvy dle OZ. Konkrétně o dávky ze smlouvy o důchodu dle § 2701 an. OZ a smlouvy o výměnku dle § 2707 an. OZ. Limitaci nepostižitelné částky z dávky, kterou osoba povinného *vzhledem ke svým poměrům pro své zaopatření nutně potřebuje*, určuje soud na návrh oprávněné osoby po předchozím jednání. Nepostižitelnou částku musí soud ve výroku vždy specifikovat po uvážení všech okolností

³² HRDLIČKA, Miloslav. In LAVICKÝ, Petr a kol. (ed). *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád. Exekuční právo. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 83 (§ 299 o.s.ř.).

jednotlivého případu s přihlédnutím na nezbytné potřeby, zdravotní stav, úroveň závislosti, odkázanosti, apod.³³

Častý praktický problém přinášelo i postižení odstupného a jiných plnění souvisejících s ukončením pracovního poměru dle § 299 odst. 1 písm. g) o.s.ř. Ačkoliv v ZPr ani v jiném pracovně právním předpise nenalezneme legální definici, k vysvětlení povahy odstupného lze užít rozhodovací praxi NS.³⁴ Praktický problém výplaty odstupného za současného postižení exekucními srážkami ze mzdy tkví právě na skutečnosti, že odstupné bylo často postihováno jako příjem za jeden kalendářní měsíc bez ohledu na skutečnost, že reálně nahrazovalo několik měsíčních plateb. V důsledku toho docházelo k výraznému zkracování finančních prostředků povinného, jelikož od celkové částky odstupného byla odečtena pouze jedna výše nezabavitelné částky dle § 278 o.s.ř., nikoli součet nezabavitelných částek v závislosti na počet měsíců nahrazujících pracovní odměnu. Ačkoliv má tedy odstupné kompenzovat výpadek příjmu na následující měsíce, bezpochyby nesprávná praxe pouze prohlubovala povinnému už tak náročnou životní situaci. K zachování finančních prostředků z odstupného pak mohlo docházet např. k dohodám zaměstnance (povinného) se zaměstnavateli ohledně postupného vyplácení odstupného v nižších částkách, aby nebylo možné srážky provést. V této souvislosti lze však souhlasit s názorem Jaroslava Jakubky, autora článku *Exekuce na odstupné*, publikované v odborném časopise *Práce a mzda* č. 4/2011. Autor upozorňuje, že výše uvedené dohody lze považovat za obcházení zákona a poškozování věřitele.³⁵ Ke změně a obratu dosavadní praxe přispěla až následná rozhodovací činnost NS. V rozhodnutí ze dne 1. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 853/2016 se NS vyslovil k otázce srážek ze mzdy z odstupného následovně: „jednorázově poskytnutému odstupnému je třeba přistupovat jako k výplatě příjmů za několik měsíců poskytnutého najednou. Srážky je třeba vypočítat zvlášť za každý měsíc období určeného podle počtu násobků průměrného výdělku. Základní nepostižitelná částka se od odstupného neodečte pouze jednou, ale tolikrát, kolik násobků

³³ LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*s.1019 (§ 299 o.s.ř.).

³⁴ „Odstupné poskytované podle ustanovení § 67 odst. 1 věty první ZPr představuje jednorázový peněžitý příspěvek, který má zaměstnanci pomoci překlenout, často složitou, sociální situaci, v níž se ocitl proto, že bez své viny (z organizačních důvodů na straně zaměstnavatele) ztratil dosavadní práci. Tím, že se odstupné poskytuje jako (nejméně) trojnásobek průměrného výdělku, zákon sleduje, aby se zaměstnanci dostaly takové peněžní prostředky, jaké by jinak obdržel, kdyby pracovní poměr ještě po dobu alespoň tří měsíců pokračoval. Odstupné má tímto způsobem kompenzovat pro zaměstnance nepříznivý důsledek organizačních změn a poskytnout mu ke zmírnění těchto důsledků odpovídající zabezpečení formou jednorázového peněžitého příspěvku.” (Rozsudek NS ze dne 9. září 2010, sp. zn. 21 Cdo 4030/2009)

³⁵ FETTER, Richard W. *Srážky ze mzdy: Nové nezabavitelné minimum a výpočty v r.2017, judikatura a problémy v praxi* [online]. Bulletin-advokacie.cz, 18. ledna 2017 [cit. 12. dubna 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/srazky-ze-mzdy-nove-nezabavitelne-minimum-a-vypocty-v-r.-2017-judikatura-a-problemy-v-praxi>>.

průměrného výdělku odstupné poskytnuté zaměstnanci představuje.”³⁶ Zůstává však otázkou, proč nedocházelo již před vydáním výše uvedeného rozhodnutí NS k analogickému použití ustanovení § 286 o.s.ř., upravující výplatu dlužné mzdy za několik měsíců.

Pro úplnost taxativního výčtu příjmů dle § 299 odst. 1 o.s.ř. jsou postižitelné také „(1) odměny za pracovní nebo služební pohotovost, (2) odměny členů zastupitelstev územních samosprávných celků, (3) stipendia, (4) podpora v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci, (5) peněžitá věrnostní nebo stabilizační plnění poskytnutá v souvislosti se zaměstnáním, (6) výsluhový příspěvek vojáků z povolání nebo příslušníků ozbrojených sborů a (7) příplatek k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobený komunistickým režimem”.³⁷

Jiné příjmy, než v této podkapitole uvedené, vzhledem k taxativnosti ustanovení § 299 odst. 1 o.s.ř. nelze exekučně postihnout srážkami ze mzdy.

Částečně svébytnou a zvláštní kategorií příjmů jsou příjmy z pracovní odměny osob omezených na svobodě. Jedná se o odměny osob ve výkonu trestu odnětí svobody, ve vazbě, ve výkonu zabezpečovací detence a výkonu ústavní a ochranné výchovy. Zákon v ustanovení § 373 o.s.ř. však pouze odkazuje na podrobnější úpravu ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny.³⁸ Dle vyhlášky lze na výkon rozhodnutí orgánu veřejné moci, resp. exekuci, srazit 12% čisté odměny.³⁹ Na tomto místě je však nutné poznamenat, což potvrdil ostatně i ÚS, že jak zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, tak výše uvedená vyhláška o srážkách, jsou vůči o.s.ř. ve vztahu speciality. V důsledku toho je vyloučena aplikace postupu, a zejm. výpočtu částky podléhající srážkám, dle ustanovení o srážkách ze mzdy v o.s.ř., pokud speciální zákony stanovují postup odlišný.⁴⁰

2.2.1 Zvláštní problematika postižení pohledávky výživného

Zajímavý, v odborné literatuře přehlížený, problém vyvstává u exekučního postižení pohledávky výživného. Ačkoli jsou pohledávky výživného svojí povahou platby opakující se, nárok z pohledávky výživného není obsažen v taxativním výčtu příjmů § 299 odst. 1 o.s.ř., a tudíž nemůže být postižitelným příjmem způsobem exekuce srážkami ze mzdy. Zcela opačně se však na pohledávky a nároky z výživného nahlíží u způsobu exekuce příkázáním

³⁶ Rozsudek NS ze dne 1. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 853/2016

³⁷ § 299 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů

³⁸ LAVICKÝ, Petr. In DAVID, Ludvík a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 1736 (§ 373 o.s.ř.).

³⁹ § 4 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů.

⁴⁰ Usnesení ÚS ze dne 31. října 2001, sp. zn. IV. ÚS 40/01

pohledávky. Pohledávky výživného nejsou uvedeny ve výčtu pohledávek nepodléhající exekuci způsobem přikázáním pohledávky dle § 317 až § 319 o.s.ř., což s sebou může přinášet řadu praktických problémů.

Pro osobu povinného je mezi výše uvedenými způsoby exekuce zcela zásadní rozdíl, a to v limitaci nepostižitelné částky. Zatímco u srážek ze mzdy je v ustanovení § 278 o.s.ř. účelně stanovena pevná dolní hranice nepostižitelné částky, u přikázání pohledávky limitaci nenalezneme⁴¹, a tudíž může dojít k postižení v plném rozsahu. Konkrétně v případě postižení a přikázání pohledávky výživného však pozoruji částečnou nedokonalost aktuální právní úpravy. Dle mého názoru zákonodárce důsledně nerozlišuje dvě podstatně odlišné situace, a to v případě, kdy se jedná o výživné pro zletilého a v případě, kdy se jedná o výživné pro nezletilé dítě.

V prvním případě, tedy případné exekuční postižení výživného poskytované dospělé osobě, s výjimkou zletilých osob považujících se za nezaopatřené dítě dle jiného právního předpisu⁴², by z praktického hlediska nemělo budit problém. Ať už se jedná o výživné mezi manžely dle § 697 OZ, výživné mezi rozvedenými manžely dle § 760 an. OZ nebo výživné pro rodiče a předky dle § 915 an. OZ, účelem výživného v uvedených případech je pouhé zajištění určitého standardu výživy dospělých osob. Mám za to, že v uvedených případech nelze přepokládat, že poskytnuté plnění výživného představuje hlavní příjem zajišťující živobytí. U dospělých osob je otevřena široká škála možností, jak si v případě nedostatku finančních prostředků zajistit nový sekundární příjem. V případě pracujícího povinného, popř. poživitele důchodu či dávek nemocenské, je ochrana poskytována již limitací nepostižitelné částky při srážení ze mzdy. Zvláštní ochranu bych navrhoval pouze zletilé osobě, která se však z důvodu své soustavné přípravy na budoucí povolání považuje za nezaopatřené dítě⁴³. Ačkoli např. vysokoškolský student má také řadu možností sekundárních příjmů, hlavním účelem stále zůstává zejména náročná příprava studia, jehož dokončením by mu mělo teoreticky do budoucna zajistit vyšší příjem k hrazení možných pohledávek a zlepšit pozici na pracovním trhu. Z toho důvodu bych u výše uvedených osob navrhoval zákonnou výjimku.

Podstatně větší kontroverze vznikají v případech, kdy je exekučně postižena pohledávka výživného určená pro nezletilého příjemce. Na úvod do problematiky lze bohužel zmínit, že vedení exekuce proti osobě nezletilého, a konkrétně dokonce i proti osobě mladší

⁴¹ Výjimkou je možnost nepostižení peněžních prostředků v případě přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu dle ustanovení § 304b o.s.ř., a to v maximálním rozsahu dvojnásobku životního minima. Podmínkou je však žádost povinného. Pokud má povinný více účtů u peněžních ústavů, umožnění nákládání s dvojnásobkem životního minima se vztahuje pouze na jeden z těchto více účtů.

⁴² § 11 odst. 1 písm. a) zákona č. 117/1995 Sb, o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁴³ Tamtéž.

15-ti let, není žádnou výjimkou. Jedná se často např. o případy jízd bez platného cestovního dokladu⁴⁴ nebo nezaplacení povinných místních poplatků za svoz komunálního odpadu⁴⁵. Otázka samotné způsobilosti nezletilého být povinným subjektem exekučního řízení však není předmětem této práce. Z důvodu neobsazení pohledávky výživného ve výčtu způsobilých příjmů srážkami ze mzdy, a ani neobsazení výživného do výčtu pohledávek nepodléhající exekuci příkázáním pohledávky, může v praxi v důsledku neregulace minimální nepostižitelné částky dojít k postižení platby výživného v celém rozsahu. U výživného, náležícího nezletilému povinnému však vyvstává reálné riziko, že v případě postižení platby výživného nebude mít žádné vlastní finanční prostředky na obstarání běžného živobytí. Na rozdíl od zletilého povinného, možnost zajištění jiného příjmu je podstatně menší. U nezletilých osob mladších patnácti let, popř. osob s dosud neukončenou základní povinnou docházkou, zákon možnost závislé práce výslovně zakazuje.⁴⁶

Mám za to, že by bylo účelné tyto odlišné situace specifikovat již přímo v textu zákona, a to konkrétně rozlišnou dikcí *pohledávka výživného* a *pohledávka výživného pro nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti*. Stejný slovní obrat užívá v řadě ustanovení OZ⁴⁷, který by byl bezesporu způsobilým zdrojem inspirace pro zákonodárce pro případnou novelizaci a změny ustanovení o.s.ř.. Jako nejvhodnější konkrétní inspirační zdroj zamýšleného postupu může být ustanovení § 1988 odst. 1 OZ a § 1991 OZ věta druhá za středníkem, kde zákon pod následkem zdánlivosti právního jednání zakazuje započítání proti pohledávce výživného pro nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti. Uvedené ustanovení jednoznačně cílí k ochraně nezletilého. Mám za to, že stejnou míru ochrany nezletilého by měly obsahovat i procesní předpisy. Nejedná se přitom o žádnou novinku v právním řádu,

⁴⁴ ÚS ve své rozhodovací praxi opakovaně zdůraznil, že má za to, že dítě je již ve věku dvanácti let zpravidla způsobilé uzavřít nástupem do dopravního prostředku smlouvu o přepravě s tím, že je musí být vědomo své povinnosti za přepravu zaplatit jízdné. (Nález ÚS ze dne 15. února 2017, sp. zn. I. ÚS 1775/14, bod 26)

⁴⁵ S poplatkovou povinností u nezletilých dlouhodobě zásadně nesouhlasím. Osobně jsem v praxi na EÚ narazil na případ čtyř sourozenců s věkovým rozmezím zhruba od 9 do 17-ti let, kteří měli na sebe několika tisícové exekuce za nezaplacené poplatky za odvoz komunálního odpadu. V daném případě sám otec, který by měl nést dle mého názoru odpovědnost za plnění poplatků svých dětí, měl na sebe několik desítek exekučních příkazů. Souhlasím s názorem ÚS, který shledal *zatěžování nezletilých poplatkovou povinností bez ohledu na, zda má či může mít k jeho zaplacení prostředky, nebo zda může jeho vyměření zprostit či zabránit, pokud prostředky nemá, za protiústavní*. Souhlasím i s argumentací ÚS, že v případě nezletilých je producent odpadu pouze rodič, který pečuje a vykonává veškerou péči o nezletilého. Zajištění odvozu odpadu lze podřadit pod rodičovskou odpovědnost a s tím spojenou vyživovací povinností. (Ústavní soud. *Ustanovení zákona o místních poplatcích, které nezletilým ukládalo poplatkovou povinnost za svoz komunálního odpadu, je protiústavní* [online]. ÚS, 15. srpna 2017 [cit. 9. května 2017]. Dostupné na <<https://www.usoud.cz/aktualne/ustanoveni-zakona-o-mistnich-poplatcich-ktete-nezletilym-ukladalo-poplatkovou-povinnost-za/>>.)

⁴⁶ § 34 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁷ Ostatně uvedenou rozlišující dikci užívá OZ i v ustanovení o vyživovací povinnosti a výživném dle § 910 an.

kteřou by přinesla rekonifikace soukromého práva. Zákaz započtení proti pohledávce výživného pro nezletilého obsahovala již předchozí hmotněprávní právní úprava.⁴⁸

I přesto, že ve třetím odstavci této podkapitoly zabývající se zhodnocením možnosti postižení výživného zletilého příjemce uvádím, že se mi tyto případy nejeví jako problematické, přikláněl bych se spíše k novelizaci ustanovení § 299 o.s.ř.. Navrhoval bych doplnění pohledávky výživného do taxativního výčtu příjmů postižitelných srážkami ze mzdy, a to zejména z důvodu jejího dlouhodobého a pravidelně se opakujícího charakteru. Zároveň bych navrhoval explicitní vyloučení možnosti výkonu rozhodnutí, resp. exekuce, pohledávky výživného pro nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti, a osob, které jiný právní předpis považuje za nezaopatřené děti, v § 299 odst. 2 o.s.ř.

Zamýšleným způsobem novelizace by došlo primárně k účelnému zvýšení ochrany nezletilých povinných, kteří nenabyl plné svéprávnosti. Účelnost však pozoruji i u zletilých povinných. V případě, že by poskytované výživné představovalo jediný způsob obživy zletilého povinného a zcela nahrazovalo mzdu povinného, došlo by k vhodnému uplatnění limitace nepostižitelné částky. Naopak v případě, že by výživné sloužilo pouze např. k doplnění stejné hmotné a kulturní úrovně manželů dle § 697 OZ, došlo by k součtu těchto více příjmů a postupovalo by se dle ustanovení o několika plátců mzdy dle § 297 o.s.ř.

2.2.2 Zvláštní problematika postižení mzdy manžela povinného

Na úvod této podkapitoly je nezbytné rozlišit dvě diametrálně odlišné situace. První situací je společný dluh manželů. V tomto případě se jedná o klasický solidární závazek a manželé jsou povinni plnit vzniklý dluh společně a nerozdílně. U solidárních závazků v případě, že by byli žalováni oba manželé, není rozhodné, zda je či není určitý majetek součástí SJM, jelikož oba z manželů by měli postavení povinných. Z pravidel o solidárních závazcích dle § 1872 OZ vyplývá, že jsou povinni plnit jeden za všechny a všichni za jednoho. Ničemu tedy nebrání uspokojení i pouze z výhradního majetku jednoho z manželů v případě této kumulace na straně žalovaných. Může se jednat typicky o společné finanční úvěry, ale lze si představit např. i společnou odpovědnost k náhradě škody.

Druhou, a podstatně komplikovanější, situací je výhradní dluh jednoho z manželů. Dle aktuální právní úpravy se totiž lze kromě výhradního majetku povinného manžela uspokojit také z majetku spadajícího do SJM dlužníka a druhého manžela. Podmínkou je vznik

⁴⁸ § 97 odst. 3 zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů

předmětného dluhu v době trvání⁴⁹ SJM.⁵⁰ Předmětem této podkapitoly práce bude pouze problematika druhé popisované situace.

Velmi zásadní změny ohledně postižení majetku spadajícího do SJM přinesla novela o.s.ř. a EŘ zákonem č. 139/2015 Sb., s účinností 1. července 2015. Předmětnou novelu lze hodnotit jako výrazně posilující ochranu nedlužného manžela. Jedná se zejména o nové zavedení povinnosti soudů a soudních exekutorů zohledňovat a kontrolovat, zda mezi manželi není uzavřena smlouva, nebo zda neexistuje soudní rozhodnutí, které by modifikovalo zákonný režim SJM. Tyto manželské smlouvy a soudní rozhodnutí jsou evidovány Notářskou komorou v seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Další podstatnou změnou právní úpravy je změna postavení manžela povinného v případě, že dochází k postižení majetku v SJM.⁵¹ Druhou změnou, pro tuto část práce nejvýznamnější, je změna možnosti rozsahu postižení výlučného majetku nedlužného manžela. Dle nové dikce § 262a odst. 4 o.s.ř. a § 42 odst. 4 EŘ lze k vydobytí dluhu spadajícího do SJM, nebo dluhu povinného, pro který lze nařídít výkon rozhodnutí nebo exekuci na majetek v SJM, užít pouze způsob přikázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu.⁵² V důsledku účinnosti novely tak již není možné od 1. července 2015 jakékoli postižení mzdy nedlužného manžela exekučními srážkami ze mzdy. V přechodných ustanoveních předmětné novely je pravidlo doplněno zásadou nepravé retroaktivity. V provádění srážek ze mzdy na základě exekučních příkazů, které byly doručeny plátcí mzdy manžela povinného do účinnosti novely, tak nelze nadále pokračovat.⁵³

Samotná možnost postižení mzdy či jiného příjmu manžela povinného byla zavedena do právního řádu v souvislosti s velkou novelizací o.s.ř., EŘ a souvisejících předpisů zákonem č. 396/2012 Sb., s účinností 1. ledna 2013, kdy byl doplněn § 262a odst. 3 o.s.ř.⁵⁴ V souvislosti s rekodifikací OZ byla zákonem č. 303/2013 Sb. vložena do EŘ i přelomová změna s umožněním postižení majetku v SJM i za dluhy jednoho z manželů, vzniklých před

⁴⁹ V tomto případě, kdy vznikl dluh před vznikem SJM, je dle ustanovení § 732 OZ umožněno postižení majetku náležícího do SJM, nicméně s limitací ochrany vypořádacího podílu.

⁵⁰ MUSILOVÁ, Barbora. *Novela exekučního řádu může znamenat vyšší míru ochrany pro manžela dlužníka* [online]. AK KŠB, 7. března 2016 [cit. 28. května 2018]. Dostupné na <http://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/3377_novela-exekucniho-radu-muze-znamenat-vyssi-miru-ochrany-pro-manzela-dluznika>.

⁵¹ VALOVÁ, Iva, MACKOVIČOVÁ, Michaela. *Manželé v exekuci dle nových pravidel* [online]. AK Holec, Zuska a part., 19. února 2016 [cit. 28. května 2018]. Dostupné na <<http://www.holec-advokati.cz/cs/publikace/aktuality/348>>.

⁵² Srov. dikci § 262a odst. 2 o.s.ř., platnou a účinnou do 30. června 2015, resp. do nabytí účinnosti zákona č. 139/2015 Sb.: „*Výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, přikázáním pohledávky manžela povinného [...] lze nařídít tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů.*“

⁵³ Usnesení NS ze dne 20. února 2017, sp. zn. 20 Cdo 1874/2016

⁵⁴ Čl. I bod 14 zákona č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

uzavřením manželství. Za předchozí právní úpravy bylo toto postižení vyloučeno. Za dluhy vzniklé před uzavřením manželství bylo možné postihnout pouze výhradní majetek povinného, který nebyl součástí SJM. Docházelo k častému faktickému ukrývání majetku právě v rámci SJM s ohledem na nemožnost zasažení do tohoto manželského majetku. Do 1. ledna 2014 tedy rovněž nebylo možné ani postižení mzdy srážkami ze mzdy, ani příkázání pohledávky z účtu nedlužného manžela povinného.⁵⁵ V daném ohledu lze přijaté změny hodnotit velmi pozitivně zejména s ohledem k vhodnému posílení možnosti věřitele k zajištění lepší dobytnosti pohledávky.

Jak se ovšem v oblasti práva často stává, takhle razantní změny stávající praxe přináší i řadu problémů. Nijak jinak to nebylo ani u problematiky postižení manželského majetku pro dluh dlužného manžela. Nejproblematičtější se v praxi ukázal bod 2 čl. LII⁵⁶ přechodných ustanovení výše zmiňovaného zákona č. 303/2013 Sb., novelizující ustanovení EŘ, který právě od 1. ledna 2014 umožnil i zpětný postih výlučného majetku nedlužného manžela, jednalo-li se o dluh vzniklý před uzavřením manželství. Limitace byla určena rozhodným dnem zahájení řízení 1. ledna 2013. Exekuční příkaz, který byl vydán po 1. lednu 2013 v řízení, které bylo zahájeno před tímto dnem, se měl řídit novou úpravou EŘ.⁵⁷ Praktické důsledky výkladu uváděného přechodného ustanovení tak byly, že bez ohledu na datum zahájení řízení, se po 1. lednu 2014 začaly vydávat exekuční příkazy postihující SJM, vč. typicky do novelizace nepřipustné postižení mzdy nebo účtu manžela povinného. ÚS následně však uváděné přechodné ustanovení zrušil pro nepřipustnou pravou retroaktivitu, kterou shledává v rozporu s principem demokratického právního státu.⁵⁸ Zde si však dovolím vyslovit pochybnost nad správností úvahy ÚS. V žádném případě nechci nikterak zpochybňovat protiústavnost pravé retroaktivity a její význam k ochraně právní jistoty osob. Nicméně mám za to, že ÚS došel v daném případě k nesprávným závěrům, jelikož nesprávně posoudil specifickou povahu exekučního řízení.

K dané problematice mám za to, že v exekučním řízení by nemělo být rozhodné datum samotného zahájení exekučního řízení, ale vydání, popř. doručení jednotlivého exekučního příkazu, který určuje zahájení provádění exekuce určitým zvoleným způsobem. Jak jsem již předeslal výše, svůj názor opírám o specifickou povahu exekučního řízení, které

⁵⁵ HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 2, s. 14-15.

⁵⁶ „Exekuční příkaz vydaný po dni nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. v řízeních zahájených před nabytím účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. se řídí zákonem č. 120/2001 Sb., ve znění účinném po dni nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb.“

⁵⁷ Řízení je zahájeno dnem doručení návrhu na výkon rozhodnutí soudu, resp. doručení exekučního návrhu soudnímu exekutorovi.

⁵⁸ Nález ÚS ze dne 31. března 2015, sp. zn. Pl. ÚS 1/14, body 2, 5, 75, 90

se skládá z dílčích rozhodnutí soudního exekutora ohledně zahájení exekuce zákonem stanoveným způsobem. Ostatně mám za to, že odlišnou povahu exekučního řízení oproti výkonu rozhodnutí si uvědomovali i sami tvůrci dílčích novelizací, jelikož v přechodných ustanoveních zákonů č. 396/2012 Sb. a č. 303/2013 Sb. využily zcela odlišné formulace účinků. V prvním případě zákonodárce v čl. IV bodu 1 nepovoluje zpětný účinek dle dikce „řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle dosavadních právních předpisů“. S tím lze samozřejmě souhlasit. V případě výkonu rozhodnutí dle o.s.ř. se řízení zahajuje pouze pro jeden zvolený způsob výkonu rozhodnutí. Jakýkoli zpětný účinek by byl krajně nevhodný. V druhém případě, upravující možnost uspokojení z majetku v SJM dle ustanovení EŘ, však užil výše uváděnou kritizovanou zrušenou dikci s opačnými účinky.

Exekuční řízení může být často velmi zdlouhává, zejména v závislosti na výši vymáhané dlužné částky a reálnými majetkovými poměry dlužníka. Vzhledem k četnosti změn procesních předpisů se mi jeví posuzování časového hlediska dle dílčích úkonů vhodnější. V případě novelizací procesních předpisů, přinášející změny právních předpisů souvisejících s tehdy očekávanou rekonstrukcí OZ, tak bylo výrazně výhodnější sečkat s exekučním návrhem do nabytí účinnosti nové právní úpravy. Zároveň oprávnění, kteří podali exekuční návrh před 1. lednem 2014 byli výrazně znevýhodněni. Smyslem exekučního řízení by mělo být co nejrychlejší uspokojení oprávněných zájmů věřitele, nikoli jej v zásadě nutit k vyčkávání k příhodnější právní úpravě.

Před rozborem a zhodnocením samotné novely zákonem č. 139/2015 Sb., která naopak vyloučila možnost postižení srážkami ze mzdy či jiného příjmu nedlužného manžela povinného, je nezbytné prozkoumat, jakou má mzda povahu v rámci SJM.

Zákon nepodává žádný pozitivní výčet věcí, které spadají do SJM. V ustanovení § 708 odst. 1 OZ je obecně stanoveno, že součástí SJM je „to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů“. Není-li mezi manželi smlouvou ujednáno jinak, popř. není-li jinak určeno soudním rozhodnutím, platí, že „součástí SJM je to, čeho nabytí jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství“, bez ohledu na způsob tohoto nabytí. Součástí SJM se tak stává i předmět, který nabytí bez souhlasu či proti vůli druhého manžela, přičemž časová hranice je určena okamžikem uzavřením manželství.⁵⁹ Citované ustanovení § 709 odst. 1 OZ je pak doplněno taxativním výčtem aktiv, která nespádají do SJM. Jedná se o: (a) majetek sloužící k výlučné osobní potřebě jednoho z manželů, přičemž je nepodstatné, zda předmětnou věc nabytí jeden

⁵⁹ PSUTKA, Jindřich. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. (ed). *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 165 (§ 709 OZ).

z manželů před nebo po uzavření manželství, popř. zda byla předmětná věc pořízena z výhradních finančních prostředků jednoho manžela nebo z prostředků společných; (b) to, co nabyl jeden z manželů darem, děděním nebo odkazem, ledaže byl projevem úmysl připadnutí věci společně oběma manželům⁶⁰; (c) to, co získal jeden z manželů jako vypořádání náhrady nemajetkové újmy na přirozených právech⁶¹; (d) to, co nabyl jeden z manželů právním jednáním ohledně jeho výlučného vlastnictví; (e) to, co nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu na svém výhradním majetku. Zvláštní situací je pak (f) věc, vydaná dle právních předpisů o restitucích. Tento případ nenalezneme v uváděném negativním výčtu, ale v § 3040 přechodných a závěrečných ustanovení OZ.⁶²

Předchozí výklad se týkal pouze aktiv, která lze považovat za součásti SJM. Do SJM však samozřejmě spadají i pasiva. Dle ustanovení § 710 OZ jsou „*součástí SJM dluhy převzaté za trvání manželství*“. Dikcí převzatých dluhů se dle důvodové zprávy k OZ rozumí dluhy, které lze převzít. Jedná se tedy dluhy výlučně soukromoprávní povahy ze závazků, které byly založeny na základě řádného obligačního důvodu. Důvodová zpráva zde výslovně uvádí, že se tedy nejedná např. o závazky z porušení právní povinnosti.⁶³ Do SJM tedy spadají všechny převzaté dluhy, s výjimkou (a) dluhů k majetku, který je výlučným vlastnictvím jednoho manžela, a to v rozsahu přesahujícího zisk z tohoto majetku, a (b) dluhy, které převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého, ledaže se jedná o obstarávání každodenních a běžných potřeb rodiny.⁶⁴

Možnost obrany proti právním účinkům spojených s jednáním jednoho z manželů poskytuje ustanovení § 732 OZ. Zde však vidím problematické samotné projevení nesouhlasu. Zákon v daném ustanovení nestanovuje, v jaké formě má být projev nesouhlasu učiněn. Bude se tedy postupovat dle obecných ustanovení o právním jednání dle § 559 an. OZ. S ohledem na ustanovení § 560 OZ lze říci, že v mnoha případech bude postačovat jiná,

⁶⁰ Vzájemné darování mezi manželi ohledně věci, která spadá do SJM je vyloučeno. Jednalo by se totiž o velmi snadný způsob ukrytí a vynění majetku, který by byl jinak postižitelný v rámci postižení SJM jako celku. Naopak jedná-li se o darování předmětu, který je výlučným majetkem jednoho z manželů, darování ničemu nebrání. K případné nepoctivému jednání manželů poskytuje věřiteli právní řád ochranu s využitím institutu relativní neúčinnosti dle § 589 an. OZ.

⁶¹ Zde však osobně pozoruji riziko postižení vyplacené náhrady v případě, že bude vyplacena na účet. Dle § 42 odst. 4 EŘ je umožněno postižení účtu u peněžního ústavu i nedlužného manžela. Ačkoli se jedná o výhradní majetek nedlužného manžela, soudní exekutor v odpovědi na žádost o poskytnutí součinnosti od peněžního ústavu nezískává celý přehled o charakteru plateb, ale má k dispozici pouze výši zůstatku na daném účtu. Soudní exekutor tak bez svého zavinění postihne i výlučný majetek nedlužného manžela. Ten má později možnost žádat částečné zastavení exekuce dle § 262b odst. 2 o.s.ř., nicméně i tak po určitou dobu nebude moci nedlužný manžel s těmito prostředky nakládat.

⁶² PSUTKA. In HRUŠÁKOVÁ: *Občanský zákoník II...*s. 172-173 (§ 709 OZ).

⁶³ MALIŠ, Daniel. *Institut společného jmění manželů po rekodifikaci – poslední volání?* [online]. ePravo.cz, 29. října 2014 [cit. 31. května 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>>

⁶⁴ § 710 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

než písemná forma. Zde však vidím do budoucna značné riziko pro manžela, který nesouhlasný projev činí, zejména v otázce unesení důkazního břemena. Problém si lze představit na následující modelové situaci. Jeden z manželů si nechá poskytnout úvěr s tím, že druhý manžel bez zbytečného odkladu vysloví svůj nesouhlas. Úvěrovaný manžel po několika letech přestane splácet a poskytovatel úvěru v důsledku toho podá exekuční návrh. Soudní exekutor zcela jistě postihne majetek v SJM jako celek, přičemž bude záležet na nedlužnému manželu, aby k návrhu na zastavení exekuce doložil relevantní důkazy k jeho předchozímu nesouhlasnému projevu. Nedlužný manžel se tak může velmi lehce dostat do situace důkazní tísně v případě, že byl projev učiněn pouze ústní formou. A co pak teprve v případě, že dojde např. k postoupení pohledávky a postupitel o ústně projeveném nesouhlasu postupníka nijak neinformuje? Zastávám názor, že vzhledem k důležitosti ochrany nedlužného manžela, který postupoval v rámci zákonných mezí, by pro příště bylo vhodnější spojit nesouhlasný projev s povinností písemné formy. V záležitostech věcných práv k nemovitým věcem bych navrhoval zpřísnění požadavku formy, a to ve formě veřejné listiny dle § 3026 odst. 2 OZ. Ostatně problematický vidí § 732 OZ i autoři velkého komentáře, a to konkrétně se samotnou nejasností výkladu nesouhlasného projevu. Dle citovaných autorů připouští dané ustanovení dvojí výklad. První možností je uchopení nesouhlasného projevu ve smyslu *protestu proti převzetí dluhu*. Druhou možností je uchopení nesouhlasného projevu jako *protestu proti samotnému vzniku dluhu*. V obou případech je úroveň ochrany nedlužného manžela možná v jiném rozsahu.⁶⁵

Velmi důležité ustanovení k možnosti postižení mzdy nedlužného manžela, byť nepřímou, reguluje § 711 OZ. Uváděné ustanovení stanovuje, že „*částky výdělku, platu, mzdy, zisku a jiných hodnot z pracovní a jiné výdělečné činnosti se stávají součástí společného jmění v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyl možnost s nimi nakládat*“. Ačkoli tedy novela o.s.ř. zákonem 139/2015 Sb. vyloučila možnost přímého postihu mzdy manžela srážkami ze mzdy, výkladem ustanovení § 711 OZ v kombinaci § 262a odst. 4 o.s.ř., potažmo § 42 odst. 4 EŘ, je patrné, že finanční prostředky mzdy či jiné pracovní odměny jsou způsobilé postihu v případě, jestliže byly poukázány nedlužnému manželu na účet u peněžního ústavu. Jinak řečeno, stejné finanční prostředky za vykonanou práci lze snadno postihnout, jen odlišným způsobem provedení. Je až s podivem, že důvodová zpráva k zákonu

⁶⁵ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. In MELZER, Filip a kol. (ed.). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 531 (§ 732 OZ).

č. 139/2015 Sb. se k důvodu zrušení možnosti postižení mzdy manžela srážkami ze mzdy téměř nevyjadřuje.⁶⁶

Problematice povahy mzdy a obdobných příjmů v rámci SJM se podrobně věnují doc. Melzer s doc. Téglém ve své komentářové literatuře. Autoři se nejprve zabývají historickými souvislostmi, jelikož dle předchozí právní úpravy mzdy nebyla součástí manželského majetkového práva. Vycházelo se z ustálené judikatury, kdy právo na mzdu bylo bráno jako výlučné právo vzhledem k osobnímu charakteru výkonu práce. V zásadě stejná zásada byla vtělena i do nové právní úpravy, jelikož dle § 711 odst. 2 OZ se mzda stává součástí SJM až okamžikem možností s ní nakládat. Tento okamžik lze definovat jako okamžik, kdy se mzda dostala do dispozice daného manžela, a to bez ohledu na to, zda byla vyplacena v hotovosti nebo poukázána na účet.⁶⁷

Učinit jednoznačný závěr o vhodnosti postižení mzdy nedlužného manžela srážkami ze mzdy nebo naopak nadále setrvat na aktuálním účinném znění je značně obtížné. V zásadě dochází ke kolizi dvou principů, a to ochrany výlučného práva nedlužného manžela na mzdu za provedení osobní práce na straně jedné, a principu ochrany práv a oprávněných zájmů věřitele na straně druhé. Vzájemné porovnání není v žádném případě snadné. Obě z možných variant skýtají svá pozitiva i negativa. Vzhledem k významu ustanovení § 262a o.s.ř. a jeho dikci umožnění postižení účtu nedlužného manžela způsobem exekuce příkázáním pohledávky, se mi jeví zákonná garance nepostižení mzdy manžela srážkami ze mzdy jako čistý alibismus zákonodárce. V ustanovení § 304b odst. 4 o.s.ř., které se týká pouze případu postižení účtu manžela dle § 262a odst. 4 o.s.ř., je stanovena zvláštní ochranná limitace nepostižení výše peněžních prostředků na účtu. Zatímco obecně je pro případ příkázání pohledávky z účtu stanoven limit dvojnásobku životního minima dle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších prepisů, pro případ účtu manžela povinného je limitace stanovena příznivěji. Je-li na účtu manžela větší množství peněžních prostředků, než pouhý výpočet dvojnásobku životního minima vč. zohlednění spolu posuzovaných osob, uplatní se limitace poloviny peněžních prostředků na účtu.⁶⁸ Pokud je na daný účet zasílána pouze jednotlivá mzda manžela povinného, zákonná ochrana nepostižitelné částky je pak v zásadě srovnatelná. Nesrovnatelnou je však situace, kdy z jakéhokoli důvodu je manželu povinného zaslána mzda za dva a více měsíců zároveň. Zatímco v případě srážek

⁶⁶ Poslanecká sněmovna ČR. *Sněmovní tisk 337/0, část č. 1/6* [online]. PSP ČR, [cit. 31. května 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=337&CT1=0>>.

⁶⁷ MELZER, TÉGL. In MELZER: *Občanský zákoník – velký komentář...*s. 348-349 (§ 711 OZ).

⁶⁸ HANÁKOVÁ, Věra. In LAVICKÝ, Petr a kol. (ed). *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád. Exekuční právo. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 90-91 (§ 304b o.s.ř.).

ze mzdy je nezbytné brát jednotlivé platby mzdy jednotlivě, tedy uplatnit nepostižitelnou limitaci na každou dílčí mzdu⁶⁹, v případě postižení pohledávky z účtu z příchozí mzdy manžela povinného dle § 304b odst. 4 o.s.ř. by mohl být rozdíl daleko markantnější. Nicméně v případě, že by chtěl manžel povinného obejít účinky § 262a odst. 4 o.s.ř., postačí mu zinkasovat mzdu v hotovosti a věřitel ztrácí reálnou šanci, jak se k pracovní odměně manžela dostat, ačkoli dle § 711 odst. 2 OZ náleží do SJM.

Na druhou stranu je však nutné poukázat i na významná negativa možnosti postižení mzdy manžela přímo srážkami ze mzdy. Hlavním rizikem pro manžela je v krajním případě až ztráta daného zaměstnání, jelikož plátcí mzdy, resp. zaměstnavatelé, se k exekučním srážkám ze mzdy staví velmi odmítavě. V praxi jsem osobně zaznamenal stovky případů, kdy po doručení exekučního příkazu byl povinný z pracovního poměru propuštěn. Zaměstnavatelům vznikají se zaměstnanci v exekuci zvýšené náklady, které jim však soudní exekutor a ani nikdo jiný nijak zpětně nehradí. Zejména u menších firem s méně zaměstnanci vznikají zvýšené náklady již se samotným výpočtem a odvodem srážky nebo v souvislosti s poskytováním součinnosti soudnímu exekutorovi.

I přes výše uvedené však nesouhlasím s aktuální textací zákona. Navrhoval bych buď opětovné umožnění provádění exekuce srážek ze mzdy manžela povinného, nebo k úplnému vyloučení možnosti postihu peněžních prostředků za vykonanou pracovní činnost. S lehkou nadsázkou, aktuální znění se smyslem: *Ano pane manželi, principiálně Vám chráníme Vaši mzdu, ale nesmíte si ji nechat zasílat na bankovní účet, jinak Vám ji soudní exekutor postihne*, se mi jeví velmi rozporuplná.

V souvislosti s předchozím výkladem k § 304b odst. 4 o.s.ř. si dovoluji závěrečnou poznámku nad zpozorovaným nedostatkem ustanovení § 304b o.s.ř.. Nedostatek konkrétně shlížím v nešťastném obecném vymezení pojmu *peněžní prostředky*, jelikož je zákonodárce nijak více specifikuje. Značné riziko vzniká v případě, že na peněžitém účtu bude umožněn tzv. kontokorent. Obecně lze na internetových diskusích nalézt více případů, kdy došlo k postižení účtu soudním exekutorem v rozsahu zahrnující prostředky kontokorentu. Zastávám názor, že se však jedná o chybný výklad zákona, který s ohledem na výši kontokorentních úroků jen prohlubuje finanční problémy povinné osoby, a to zejména z důvodu, že postižení prostředků kontokorentu dojde bez ohledu na to, že osoba kontokorent skutečně čerpá, nebo má čerpání pouze předběžně umožněno pro případ nouze. Mám za to, že prostředky kontokorentu nejsou způsobilými prostředky exekučního postihu. V případě běžných

⁶⁹ Srov. výše citovanou judikaturu NS ze dne 1. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 853/2016

prostředků se jedná o klasickou pohledávku vůči finanční instituci, jelikož majitel účtu vzniká automatické právo k vyplacení. Takto však nelze uvažovat v případě kontokorentní peněžních prostředků, které jsou pouze jakousi formou předběžně schválených dílčích úvěrů.

2.3 Přednostní a nepřednostní pohledávky

Základním rozdělením pohledávek v o.s.ř. pro účely srážek ze mzdy je na pohledávky přednostní a pohledávky nepřednostní. Výčet přednostních pohledávek v § 279 odst. 2 o.s.ř. je výčtem taxativním. Pohledávka, kterou nelze podřadit pod tento výčet, je tudíž vždy pohledávkou nepřednostní. Povaha pohledávky je v praxi rozhodná zejména z hlediska pořadí pohledávky a možné výše srážky.

Charakter přednostní pohledávky se vztahuje jak k jistině, pro niž byla exekuce zahájena, tak pro její příslušenství, náklady nalézacího soudního řízení a náklady výkonu rozhodnutí, resp. exekučního řízení vč. odměny soudního exekutora. Ačkoli se specifikace pohledávky v návrhu na výkon rozhodnutí, resp. návrhu na zahájení exekuce, doporučuje, skutečnou povahu pohledávky závazně posuzuje vždy pouze soud, resp. soudní exekutor. Rozhodující pro určení povahy pohledávky je zejména exekuční titul. Pokud z exekučního titulu neplyne povaha pohledávky a nepodaří-li se soudu, resp. soudnímu exekutorovi, zjistit pravou povahu pohledávky, požádá soud, resp. soudní exekutor, o doplnění návrhu s poučením o následcích nevyhovění této žádosti.⁷⁰ V případě faktické nemožnosti zjištění pravé povahy pohledávky nebo neposkytnutí požadovaného doplnění návrhu, hledí se na danou pohledávku jako na pohledávku nepřednostní. Odmítnout návrh pro nejasnost povahy pohledávky však nelze. Proti posouzení a označení povahy pohledávky za přednostní či nepřednostní se lze následně bránit odvoláním.⁷¹ Označením povahy pohledávky za přednostní, resp. nepřednostní, je plátce mzdy vázán. Výjimkou z obecného principu vázanosti označením je pouze výživné. V tomto případě se na pohledávku výživného musí hledět jako na přednostní, i když došlo k chybnému označení.⁷²

Přednostními pohledávkami dle § 279 odst. 2 písm. a) až k) o.s.ř. jsou:

a) pohledávky výživného

⁷⁰ V případě návrhu na výkon rozhodnutí dle o.s.ř. se postupuje dle § 43 odst. 1 o.s.ř. a § 254 odst. 1 o.s.ř. V případě návrhu na zahájení exekuce dle EŘ se postupuje dle § 39 odst. 1 EŘ.

⁷¹ LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*s.971 (§ 279 o.s.ř.).

⁷² BREBURDA: *Exekuce srážkami ze mzdy...*s. 78.

Výživné je přednostní pohledávkou bez ohledu na to, zda se jedná o vyživovanou osobu nezletilou nebo zletilou. Princip přednosti se tak vztahuje nejen na pohledávky výživného plynoucí z vyživovací povinnosti rodičů k dětem, ale i na pohledávky výživného mezi jinými příbuznými, mezi manžely či rozvedenými manžely, resp. mezi současnými partnery nebo partnery, jejich registrované partnerství bylo zrušeno. Nelze opomenout ani výživné pro neprovdanou matku. Rozhodným faktorem rovněž není, zda se jedná o běžné nebo dlužné výživné.⁷³

Výživné má zvláštní absolutní postavení i mezi ostatními přednostními pohledávkami. Ačkoli to není patné přímo z dikce § 279 odst. 2 o.s.ř., jeho absolutní přednost vychází z ustanovení § 280 odst. 2 o.s.ř. V citovaném ustanovení zákon stanovuje, že v případě *srážení z druhé třetiny zbytku čisté mzdy se uspokojí bez zřetele na pořadí nejprve pohledávky výživného*. Pravidlo je dále rozvedeno, že v případě nedostatečné výše srážek pro vymožení výživného se nejprve uspokojí běžné výživné, a až následně výživné dlužné.

b) pohledávky náhrady újmy způsobené poškozenému ublížením na zdraví

Nárok z náhrady újmy způsobené oprávněnému ublížením na zdraví je vždy přednostní pohledávkou, s výjimkou přechodu či převodu nároku z pohledávky na jinou osobu (viz výklad níže). Není rozhodné, zda nárok vznikl z občanskoprávní, pracovněprávní, trestněprávní či jiné skutečnosti. Stejně tak není podstatný způsob jednání vedoucí ke způsobení předmětné újmy. Povahu přednostní pohledávky má tedy jak úmyslné, tak nedbalostí zavinění.⁷⁴

c) pohledávky náhrady újmy způsobené úmyslnými trestnými činy

Jedná se o pohledávky, jejichž nárok vznikl spácháním trestného činu. Není však nutné, aby byl samotný nárok náhrady přiznán pouze v rámci trestního řízení. Uvedené ustanovení dopadá i na jiné exekuční tituly, jejichž základem je způsobená újma předchozím spácháním úmyslného trestného činu. Může se jednat typicky i např. o nároky přiznané v občanském soudním řízení. Lze se setkat také s notářskými zápisy se svolením vykonatelnosti. Pro povahu přednostní pohledávky není rozhodné, zda se jedná o odsuzující rozsudek nebo jiné rozhodnutí uplatněné ve formě odklonů. Nezbytná je však klasifikace daného protiprávního jednání jako jednání úmyslného s tím, že tato klasifikace musí být obsahem rozhodnutí.⁷⁵

⁷³ KASÍKOVÁ, Martina. In DAVID, Ludvík a kol. (ed). *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 1484 (§ 279 o.s.ř.).

⁷⁴ TRIPES: *Exekuce v soudní praxi...*s. 238.

⁷⁵ LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*s.972 (§ 279 o.s.ř.).

Na rozdíl od předchozího odstavce upravujícího újmu způsobenou ublížením na zdraví, kde zákon nestanovuje rozhodnou formu zavinění, u písm. c) zákon výslovně uvádí podmínku úmyslného zavinění. Mám za to, že zde však zákonodárce důsledně nerozlišuje pojmy újma a škoda, a nevhodně užívá pojem újma jako zastřešující institut. Vzhledem k předchozímu pododstavci písm. b), který již absorbuje situace vzniku nároku z důvodu způsobení újmy na zdraví, ať už ve formě úmyslného nebo nedbalostního trestného činu, možný aplikační prostor pro samotné způsobení jiné nemajetkové újmy úmyslným trestným činem se mi jeví poměrně malý. Z této zbytkové kategorie nemajetkových újem si lze představit např. způsobení nemajetkové újmy na cti či na jménu. Většinu situací, které zákonodárce tímto pododstavcem písm. c) pokrývá, se tak bude vztahovat na úmyslné způsobení majetkové škody. Ačkoli samotná dikce uváděného ustanovení v praxi pravděpodobně nepůsobí větší problémy, přikláněl bych se ke zpřesnění textu zákona rozdělením na újmu na zdraví dle písm. b), jinou nemajetkovou újmu než uvedenou v písm. b) a majetkovou škodu. Mnohem závažnější praktický problém však vidím v samotné limitaci přednosti pohledávky náhrady majetkové škody pouze na úmyslné trestné činy. Zastávám názor, že přednostní pohledávkou by mělo být jakékoli způsobení ať už nemajetkové újmy nebo majetkové škody. Pro samotného poškozeného nehraje žádnou rozhodující roli, zda k újmě, resp. škodě, došlo úmyslným nebo nedbalostním zaviněním. Výsledek jednání pachatele, tedy předmětná újma, resp. škoda, je zcela totožná. Z tohoto důvodu se mi jeví omezení přednosti pohledávky pouze na případy úmyslných trestných činů jako nevhodné. Poškozený v pozici věřitele by měl mít vždy zcela rovnocenné právo na co nejrychlejší uspokojení své pohledávky.

K pohledávkám dle písm. a) až c) je déle však důležité dodat, že tyto pohledávky si uchovávají svůj přednostní charakter pouze za předpokladu, že oprávněným je stále stejná osoba, které byl nárok přiznán. Následným převodem nebo přechodem, byť z jakéhokoli důvodu, se pohledávka stává pohledávkou běžnou, bez ohledu na její obsah.⁷⁶ S nastíněným principem lze v zásadě souhlasit. Nejzřetelněji to lze vypožorovat v případě výživného, jejímž účelem je zabezpečení všech odůvodněných potřeb konkrétní osoby, zejm. potřeb dostatečné výživy a bydlení, které se této osobě aktuálně nedostává.⁷⁷ Vzhledem k osobnímu charakteru výživného by např. následné postoupení pohledávky dlužného výživného ztrácelo výjimečný zájem nutnosti co nejrychlejšího uspokojení oprávněného. Komplikovanější situaci však

⁷⁶ BERAN, In JIRSA: *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář...*s. 146 (§ 279 o.s.ř.).

⁷⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEČEK, Ivo. *Výživné v novém občanském zákoníku* [online]. Bulletin-advokacie.cz, 31. března 2014 [cit. 14. května 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku?browser=mobi>>.

vidím u možné ztráty přednosti pohledávky vyplývající z náhrady újmy na zdraví. Mám za to, že náhrada újmy neslouží pouze k odčinění fyzické a psychické bolesti konkrétního poškozeného, ale pokrývá např. také možnou náhradu za snížení schopnosti obstarávat výživu a jiné běžné záležitosti rodiny. V případě, že oprávněná osoba v důsledku předchozího ublížení na zdraví po právní moci rozhodnutí o náhradě újmy zemřela, došlo by následně k přechodu pohledávky na dědice. Ačkoli přiznaný nárok k náhradě újmy do značné míry uspokojoval potřeby celé rodiny poškozeného, v důsledku přechodu by nebylo možné v následném exekučním řízení brát ohled na pohledávku jako přednostní. Mám za to, že v obdobných případech přechodu nároku z pohledávky by bylo vhodnější neuplatnění uváděného principu ztráty přednosti.

d) pohledávky daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění

Co se týče první kategorie, přednostními pohledávkami jsou všechny daně vč. jejich příslušenství. Jedná se zejména o daně z příjmů, daně z přidané hodnoty, spotřební daně, daně z nemovitostí apod.⁷⁸ V případě poplatků se jedná, kromě obvyklých místních a jiných zákonem stanovených poplatků, také o zejm. soudní a správní poplatky. Povahu poplatku mají i náklady trestního řízení, vznikající v případě pravomocného odsouzení pachatele. V občanském soudním řízení se pak jedná o náhradu nákladů, které v průběhu řízení vynaložil stát.⁷⁹

Ohledně otázky posuzování náhrad nákladů soudního řízení, uložených pořádkových pokut, popř. jiných obdobných sankcí, jsem však narazil na rozpor v odborné literatuře. Antonín Tripes ve své publikaci uvádí názor, že výše uvedené poplatky nemají povahu přednostních pohledávek.⁸⁰ Osobně se však z důvodu veřejnoprávní povahy předmětných poplatků plynoucích do státního rozpočtu přikláním k názoru výše uvedeného autora Bořivoje Šubrta nebo Jiřího Levého, který považuje dané pohledávky za přednostní.⁸¹

e) pohledávky náhrady přeplatků na dávkách nemocenského pojištění, důchodového pojištění a úrazového pojištění

Přednostními pohledávkami nemocenského pojištění jsou dávky nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, ošetřovné a vyrovnávají příspěvek v těhotenství a mateřství.

⁷⁸ TRIPES: *Exekuce v soudní praxi...*s. 238-239.

⁷⁹ ŠUBRT, Bořivoj. *Exekuční a ostatní srážky ze mzdy a z jiných příjmů: pro roky 2013 a 2014*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 71.

⁸⁰ TRIPES: *Exekuce v soudní praxi...*s. 239.

⁸¹ LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*s.972 (§ 279 o.s.ř.).

Přednostními pohledávkami důchodového pojištění jsou všechny druhy přeplatků na důchodech dle DůchPoj.⁸²

Tyto přeplatky však často vznikají z opominutí poživatele dávky nahlásit příslušnému orgánu, že již nadále nespĺňuje podmínky jejich přiznání. Kontrola oprávněnosti požívání dávky zpravidla neprobíhá každý kalendářní měsíc a z tohoto důvodu může být výše přeplatku i velmi vysoká. V závislosti na konkrétní výši přeplatku a finančních možnostech osoby k vrácení přeplatku pak může dojít k neschopnosti zaplatit daný dluh a následnému zahájení exekučního řízení. V obdobných případech je však namísto uplatnit zásadu *vigilantibus iura scripta sunt*. Ačkoli se následné vynucení neprávem poskytnutých dávek může zdát vůči poživateli dávky nelítostné, mám za to, že daný poživatel si musí být vědom alespoň rámcové představy o podmínkách přiznání, resp. odnětí dávky, nehledě na poskytnuté poučení o povinnosti ohlášení rozhodných skutečností v rozhodnutí o přiznání dané dávky.

f) pohledávky pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pohledávky pojistného na veřejné zdravotní pojištění

Pohledávkami na sociální zabezpečení jsou pojistné na důchodové a nemocenské pojištění. Společně s příspěvkem na státní politiku zaměstnanosti jsou upraveny zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Platby pojistného, vč. možných sankcí, jsou příjmem státního rozpočtu. Pohledávky pojistného na zdravotní pojištění pak upravuje zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na zdravotní pojištění. Všechny výše uvedené platby pojistných, vč. s nimi spojených penále, pokut a obdobných sankcí, mají povahu přednostní pohledávky. Pohledávky nároků náhrady vynaložených nákladů zdravotní pojišťovny vůči třetí osobě, která dané náklady způsobila svým zaviněným protiprávním jednáním, tuto přednostní povahu nemají.⁸³

g) příspěvek na úhradu potřeb dítěte svěřeného do pěstounské péče

Povinnost vrátit přeplatek na úhradu potřeb dítěte svěřené do pěstounské péče plyne z ustanovení § 47z zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. O přeplatku rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce.

h) pohledávky náhrady přeplatků na podpoře v nezaměstnanosti a podpoře při rekvalifikaci

Povinnost vrátit poskytnutou podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, popř. její poměrnou část, plyne z ustanovení § 56 zákona č. 435/2004 Sb., o

⁸² LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...s.973* (§ 279 o.s.ř.).

⁸³ KRBEK. In DRÁPAL: *Občanský soudní řád II...s. 2309* (§ 279 o.s.ř.).

zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. O přeplatku rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce.

i) pohledávky náhrady přeplatků na dávkách státní sociální podpory

Možnými pohledávkami k náhradě přeplatků státní sociální podpory mohou být neoprávněně vyplacené dávky přídatku na dítě, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, porodné a pohřebné. Povinnost vrátit poskytnutý příspěvek se pojí s podmínkou, že poživatel dávku přijal, ačkoliv mu z okolností muselo být patrné, že byla dávka vyplacena neprávem nebo v nesprávné výši, popř. toto nesprávné vyplacení jinak zapříčinil. Stejnou povinnost k náhradě přeplatku stihá i s osobu s poživatelem společně posuzovanou, pokud zapříčinila neoprávněně vyplacení dávky. Povinnost k náhradě může být dána i v případě, že poživatel ani na výzvu nepředložil dokumenty rozhodující pro přiznání dané dávky.⁸⁴

j) pohledávky regresní náhrady podle zákona o nemocenském pojištění

Regresní náhradu je povinen zaplatit ten, kdo v důsledku jeho zaviněného protiprávního jednání zjištění soudem nebo správním orgánem došlo ke skutečnostem rozhodným pro vznik nároku na dávku. Osoba povinná k náhradě regresu je však vždy osoba odlišná od osoby, které byla dávka dle NemPoj vyplacena.⁸⁵

k) pohledávky náhrady mzdy, platu nebo odměny a sníženého platu nebo snížené odměny, poskytované v období prvních 14 kalendářních dnů a od 1. ledna 2011 do 31. prosince v období prvních 21 kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény

Náhradu mzdy, platu, odměny nebo sníženého platu či snížené odměny upravuje ZPr v ustanovení § 192 an. Uvedené náhrady zaměstnanci nepřísluší, pokud mu ve výše uvedené době náleží dávky nemocenské, peněžité pomoci v mateřství nebo dávka otcovské poporodní péče.

2.4 Třetinový systém

Tzv. třetinovým systémem se označuje způsob, jak naložit s čistou mzdou povinného, od které již byla odečtena základní nepostižitelná částka dle § 278 o.s.ř.. Tomuto třetinovému systému však v zásadě podléhá pouze zbytek čisté mzdy, pokud je menší nebo roven částce 9

⁸⁴ LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*s.974 (§ 279 o.s.ř.).

⁸⁵ KRBEK. In DRÁPAL: *Občanský soudní řád II...*s. 2310 (§ 279 o.s.ř.).

338 Kč. Cokoliv nad tuto částku zbytku čisté mzdy se považuje za částku, kterou lze srazit bez omezení.⁸⁶

Na základě třetinového systému dochází k faktickému rozdělení zbytku čisté mzdy s výše uvedenou limitací, a to v závislosti na povaze uplatňovaných pohledávek. Zbytek čisté mzdy se rozdělí na tři třetiny, přičemž v případě, že daná částka není dělitelná třemi, dochází k zaokrouhlení směrem dolů. Z první třetiny se vždy provádí srážky ze mzdy na pohledávku s nejlepším pořadím dle § 280 odst. 3 o.s.ř., bez ohledu na její přednostní či nepřednostní povahu. Druhá třetina naopak slouží výlučně k uspokojení pouze přednostních pohledávek. Pokud tedy plátce mzdy eviduje přednostní pohledávku, která v soupisu všech pohledávek zaujímá nejlepší pořadí dle časového hlediska doručení, provede plátce mzdy srážku na tuto pohledávku z první i druhé třetiny. Naopak, pokud přednostní pohledávka je dle časového hlediska v seznamu až za určitou nepřednostní pohledávkou, lze provést srážky na tuto pohledávku pouze z druhé třetiny. Jedinou výjimkou z pořadí jsou přednostní pohledávky výživného, které mají přednost před všemi přednostními pohledávkami. Jinak pro ně však platí stejná pravidla, jak bylo uvedeno výše. Třetí třetina pak vždy náleží pouze povinnému a musí mu být vyplacena.⁸⁷

Jelikož výpočet srážek ze mzdy není nikterak snadný a méně zkušeným plátcům mzdy tak může působit obtíže, poskytuje Exekutorská komora ČR plátcům mzdy jednoduchou, bezplatnou a veřejně dostupnou aplikaci.⁸⁸ Stejně tak může plátce mzdy požádat soud nebo soudního exekutora o určení, jaká částka má být sražena dle § 288 o.s.ř.

2.5 Pořadí exekučních srážek

Problém, se kterým se lze v praxi setkat bezesporu nejvíce krát, je otázka pořadí v případě kumulace více pohledávek. Plátcům mzdy činí až neuvěřitelné problémy se správným zařazením pohledávek na základě zákonné dikce ustanovení § 280 o.s.ř., a to zejména konkrétně jeho třetího odstavce.

Ačkoli se v praxi lze setkat i s nesprávným uchopením § 280 odst. 1 o.s.ř., určujícím výše rozebíraný třetinový systém, lze říci, že v těchto případech se zpravidla jedná o pouhou nepozornost. Jedná se zejména o případy, kdy plátce mzdy přehlédne v exekučním příkaze informaci, že se jedná o exekuci k vydobytí přednostní pohledávky, popř. naopak provádí

⁸⁶ FETTER, Richard W. Nejen exekuční srážky ze mzdy nově. *Národní pojištění*, 2018, roč. 49, č. 2, s. 4.

⁸⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. Praha: C.H.Beck, 2016, s. 66-67.

⁸⁸ Exekutorská komora ČR. *Kalkulačka srážek ze mzdy* [online]. EK ČR, [cit. 14. Června 2018]. Dostupné na <http://ekcr.cz/?p=kalkulacka_1>.

srážky pouze na přednostní pohledávky v domnění jejich celkové přednosti, bez ohledu na pořadí jiných evidovaných nepřednostních pohledávek. Po následném upozornění zpravidla plátce mzdy vadný postup odstraní a uvede srážky ze mzdy na pravou míru.

Toto snadné upozornění plátce mzdy na nesprávný postup však neplatí v případech, kdy je vada u samotného zařazení pohledávky dle § 280 odst. 3 věta první o.s.ř. Zákon v daném ustanovení stanovuje, že „*pořadí pohledávek se řídí dnem, kdy bylo plátcí doručeno nařízení výkonu rozhodnutí.*“ Ačkoli mám za to, že dané ustanovení hovoří zcela jasně, plátcí mzdy se často neřídí dnem doručení exekučního příkazu, ale např. dnem jeho vyhotovení, popř. dnem nabytí právní moci. Tento zjevně vadný postup pak může mít za následek, že plátce mzdy provádí srážky ze mzdy na pohledávku, na kterou dle časového určení srážky provádět nemá. V konečném důsledku se pak plátce mzdy také vystavuje rizika uplatnění podlužnické žaloby dle § 292 o.s.ř., jelikož nesráží na pohledávku, na kterou by srážet měl, a tím poškozují oprávněného.

Ještě mnohonásobně větší obtíže pak vznikají v případě změny plátce mzdy. Dle poslední věty § 293 odst. 3 o.s.ř. se „*pořadí, které získala pohledávka oprávněného podle § 280 odst. 3, jí zůstává zachováno i u nového plátce mzdy.*“ Jinak řečeno, případě, že byl předchozímu plátcí mzdy řádně doručen exekuční příkaz na mzdu, novému plátcí mzdy soudní exekutor doručuje pouze usnesení o provádění srážek ze mzdy dle § 294 odst. 3 o.s.ř.. V textu usnesení pak soudní exekutor uvádí rozhodné datum pořadí pohledávky, přičemž plátce mzdy musí dané usnesení prozkoumat, rozhodné datum nalézt a pohledávku následně zařadit dle uvedeného data doručení prvnímu plátcí mzdy. Toto se však v praxi rozhodně v mnoha případech neděje a plátce mzdy pohledávku zařadí, v lepším případě, dle data doručení navazujícího usnesení.

Ačkoli se mi zákonné vyjádření pořadí pohledávek nejeví jako nejednoznačné, nelze odhlédnout o skutečnosti, v jak velkém rozsahu plátcům mzdy tato ustanovení přináší výkladové problémy. Z toho důvodu bych se přikláněl k ještě většímu rozvinutí zákonné dikce. Konkrétně bych navrhoval doplnění § 280 odst. 3 o.s.ř. o větu: „V případě, že původní usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí bylo již řádně doručeno prvnímu plátcí mzdy dle tohoto zákona, platí za určující pořadí pohledávek okamžik právě toto doručení, a to s účinky pro každého nového plátce mzdy povinného.“

Mám za to, že uvedené zpřesnění by mohlo překonat výkladové problémy spojené se změnou plátce mzdy. Z důvodu, že většina plátců mzdy se řídí určitým doručením, domnívám se, že si jsou alespoň částečně vědomi § 280 odst. 3 o.s.ř. Pravděpodobně již ale dále nezkoumají navazující ustanovení § 293 odst. 3 o.s.ř.. Proto zastávám názor, že by zavedení

dvojitého upozornění ohledně pořadí u změny plátce mzdy mohlo omezit počet nesprávných postupů při určování pořadí.

Zatímco v případě výkladových problému ohledně pořadí pohledávek nijak zvlášť nerozumím, proč v praxi vznikají v tak velké míře, zcela opačně nahlížím na problematiku vadného postupu u poměrného uspokojování dle poslední věty za středníkem § 280 odst. 3 o.s.ř.. Poměrné uspokojování přichází na řadu tehdy, pokud dvě a více pohledávek zaujímají stejné pořadí doručení⁸⁹, a zároveň srážka nestačí k plnému uspokojení. Osobně zastávám názor, že pouhé uvedení poměrného uspokojení více pohledávek bez bližší specifikace skutečně může vyvolávat nejasnosti, jelikož teoreticky připouští dvojí výklad. Prvním a převažujícím výkladem je, že se pohledávky uspokojují poměrně dle své celkové výše s příslušenstvím.⁹⁰ Mám však za to, že daná dikce ale skutečně připouští také v praxi se objevující výklad poměrného uspokojení dle počtu pohledávek stejného pořadí.⁹¹ Z toho důvodu bych navrhoval upřesnění dané dikce za výslovného uvedení: ... uspokojí se poměrně podle poměrů jejich aktuální výše s příslušenstvím. S poměrným uspokojováním více pohledávek se stejným pořadím jsem se v praxi setkal zejména v případech výživného pro více dětí povinného. Pro určení poměru je pak rozhodná výše nedoplatku výživného, nikoli stanovená výše pravidelného běžného výživného.⁹²

⁸⁹ Doručování je upraveno v ustanovení § 45 an. o.s.ř.

⁹⁰ KRBEK. In DRÁPAL: *Občanský soudní řád II...*s. 2š14 (§ 280 o.s.ř.).

⁹¹ TOMAN, Lukáš. Problematika exekuce srážkami ze mzdy a jiných příjmů. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 1, s. 26.

⁹² WOLFOVÁ, ŠTIKA: *Soudní exekuce...*s. 170-171.

3 Odpovědnost plátce mzdy

Za účelem provádění exekuce srážkami ze mzdy je zákonem stanovena řada povinností, které musí plátce mzdy řádně plnit, pokud se chce vyhnout možným sankčním následkům.

Při přijetí nového zaměstnance je základní povinností plátce mzdy si vyžádat potvrzení od předchozího zaměstnavatele, zda na osobu zaměstnance evidoval nařízenou exekuci srážkami ze mzdy, popř. v čí prospěch a který exekuční úřad byl provedením exekuce pověřen. Nový plátce mzdy má následně povinnost informovat soudního exekutora pro zaslání usnesení o provádění srážek ze mzdy. Tato povinnost slouží k zajištění řádné kontinuity v provádění srážek. Naopak v případě ukončení pracovního poměru povinného u zaměstnavatele má povinnost plátce mzdy informovat soudního exekutora o nastalé změně okolností vč. předložení vyúčtování provedených srážek ze mzdy.⁹³ Ačkoli se jedná o zákonnou povinnost, v praxi jsem zaznamenal, že její porušení je poměrně častou záležitostí. Noví zaměstnavatelé povinných často nevyžadují potvrzení od předchozího zaměstnavatele, nebo se pouze spokojí s tvrzením zaměstnance, že není obtížen žádnými exekucemi. Obdobné porušování zákonné povinnosti však není ničím výjimečným ani ze strany bývalých zaměstnavatelů. Tito zaměstnavatelé se po ukončení pracovního poměru povinného snaží od exekučního řízení distancovat, bez ohledu na možnou hrozbu uložení pořádkové pokuty dle § 296 odst. 2 o.s.ř.⁹⁴ Soudní exekutor tak často získá informaci o ukončení pracovního poměru povinného až na základě dotazu v žádosti o součinnost dle § 33 EŘ, z jakého důvodu plátce mzdy přestal odvádět sražené srážky ze mzdy, popř. získá tyto informace až po provedení pravidelné lustrace s novým pozitivním nálezem.

S neoznámením ukončení pracovního poměru ze strany zaměstnavatele a provádění lustrací však souvisí obdobný praktický problém. Zaměstnavatelé nejen, že neplní své notifikační povinnosti vůči soudním exekutorům, ale neplní je často ani vůči ČSSZ. Dle NemPoj má zaměstnavatel povinnost do 8 kalendářních dnů ohlásit příslušné OSSZ ukončení pracovního poměru zaměstnance.⁹⁵ Porušení této povinnosti vůči OSSZ má však značný přesah do problematiky exekuce srážkami ze mzdy. Informace získané z žádosti soudního

⁹³ WINTEROVÁ: *Civilní právo procesní*. s. 83-84.

⁹⁴ Zde je však na místě konstatovat, že soudní exekutoři k uložení pořádkové pokuty za neoznámení ukončení pracovního poměru s povinným zpravidla nepřistupují z důvodu neúčelnosti.

⁹⁵ Česká správa sociálního zabezpečení. *Přehled povinností zaměstnavatele* [online]. ČSSZ.cz, aktualizováno v lednu 2018 [cit. 6. června 2018]. Dostupné na <<http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/novy-zakon-o-nemocenskem-pojisteni/prehled-povinnosti-zamestnavatele.htm>>.

exekutora o součinnost na OSSZ totiž představuje jeden z nejdůležitějších nástrojů, jak zjistit aktuálního zaměstnavatele povinného. Pokud však bývalý zaměstnavatel zaměstnance v rozporu s jeho povinností u OSSZ neodhlásí, a neprovede ani notifikační úkon vůči soudnímu exekutorovi zaznamenávajícího se do exekučního spisu, vznikají zbytečné neúčelné náklady při opakovaném zjišťování aktuálního postavení zaměstnance u plátce mzdy. Za neohlášení rozhodných skutečností OSSZ může být zaměstnavatel odpovědný za přestupek dle § 131 odst. 1 písm. e) NemPoj. V případě neposkytnutí rozhodné informace o trvání a zániku pracovního poměru povinného vůči soudnímu exekutorovi lze, jako již bylo uvedeno výše, uplatnit uložení pořádkové pokuty dle § 296 odst. 2 o.s.ř. Uložené pořádkové pokuty však připadají státu⁹⁶, nikoli soudnímu exekutorovi, tudíž je nelze použít k hrazení zvýšených nákladů. Jelikož si tyto náklady soudní exekutor připočítává k nákladům exekuce, zvýší se i samotná výše pohledávky a v zásadě se přenáší odpovědnost plátce mzdy na povinného. Pro tyto případy porušení povinností plátce mzdy bych navrhol, aby pořádkové pokuty byly způsobilé k užití k hrazení zaměstnavatelem způsobených zvýšených nákladů. Samozřejmě v této možnosti se však pojí i riziko značného nadužívání pořádkových pokut ze strany soudních exekutorů, popř. potlačení jejich vůle k možnosti prominutí uložené pořádkové pokuty.

Mezi další velmi důležité činnosti plátce mzdy patří poskytování součinnosti, samotné provádění srážek a jejich odvádění na účet soudního exekutora. Vzhledem k rozsahu této problematiky je jim věnována samostatná podkapitola.

3.1 Poskytování součinnosti

Velmi častým problematickým bodem exekučního řízení způsobem srážkami ze mzdy je poskytování součinnosti ze strany plátce mzdy, přičemž tuto problematiku lze rozdělit do dvou dílčích bodů.

První praktický problém vychází z mého pohledu z nedostatečného zákonného zakotvení povinnosti poskytování součinnosti plátce mzdy. Druhým praktickým problémem je pak rozsah součinnosti. Rozsahem se pro účely této práce rozumí okruh údajů, které musí plátce mzdy v součinnosti soudnímu exekutorovi sdělit.

⁹⁶ § 53 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů

3.1.1 Zákonná úprava poskytování součinnosti ze strany plátce mzdy

Výčet subjektů, povinných k poskytnutí součinnosti soudnímu exekutorovi na jeho žádost, obsahuje zákon v ustanoveních § 33 až § 33f EŘ. Zaměstnavatel povinného však v žádném ustanovení explicitně uveden není, a lze plně souhlasit s citovaným autorem, že povinnost součinnosti plátce mzdy ani nelze nikterak dovodit z žádného, z výše uvedených ustanovení. Nejblíže by na plátce mzdy mohl dopadat první odstavec § 33 odst. 1 EŘ, který zakládá povinnost poskytnutí součinnosti ohledně majetku povinného „*fyzickým a právnickým osobám, které rozhodují o právech a povinnostech*“. I zde však zastávám názor shodný s citovaným autorem, že plátce mzdy za tuto osobu nelze považovat.⁹⁷ Vzhledem k čistě soukromoprávní povaze vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, nelze považovat zaměstnavatele za osobu, která by autoritativně rozhodovala o právech a povinnostech zaměstnanců. Ostatně také v žádném případě nelze u zaměstnavatele hovořit o jakékoli kompetenci k výkonu úřední činnosti, kterou uvádí první odstavec § 33 EŘ.⁹⁸

Ačkoli nechci nikterak zpochybňovat nezbytnost a účelnost institutu součinnosti plátce mzdy vůči soudnímu exekutorovi, mám však za to, že zákonné zakotvení je zcela nedostatečné a že nadále nemůže obstát praxe soudních exekutorů, opírající se v žádosti o součinnost o dikci § 33 EŘ. Z ustanovení § 33 EŘ přímo neplyne žádné zákonné zmocnění, které by zakotvovalo povinnost součinnosti tohoto subjektu. Judikatura k této věci zaujala postoj, že ačkoli povinnost poskytnutí součinnosti plátce mzdy nevychází přímo z ustanovení § 33 EŘ, nelze opominout „*obecnou povinnost sdělit údaje o povinném a jeho majetku, které jsou potřebné pro exekuční řízení*“, vyplývající ze subsidiárního užití § 128 o.s.ř. a § 52 odst. 1 EŘ.⁹⁹ Subsidiarita o.s.ř. není v žádném případě nikterak omezena pouze na část šestou o.s.ř., ale užije se i na předchozí části, pokud to zákon výslovně nevylučuje.¹⁰⁰

Řádná komunikace a bezvadná součinnost mezi soudním exekutorem a plátcem mzdy je pro přitom pro tento způsob exekuce naprosto stěžejní. Z výše uvedeného mám za to, že by bylo více než vhodné zapracovat povinnost plátce mzdy poskytovat součinnost výslovně přímo do výčtu subjektů ustanovení § 33 EŘ, aby došlo k odstranění praktických a výkladových obtíží.

⁹⁷ ŠUBRT: *Exekuční a ostatní srážky ze mzdy*...s. 104-105.

⁹⁸ BREBURDA: *Exekuce srážkami ze mzdy*...s. 358.

⁹⁹ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. března 2013, sp. zn. 21 Co 722/2012

¹⁰⁰ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ, Martina a kol. (ed). *Exekuční řád: komentář. 4. vydání*. Praha: C.H.Beck, 2016, s. 368 (§ 52 EŘ).

3.1.2 Rozsah poskytování součinnosti ze strany plátce mzdy

Další, a značně problematickou záležitostí, je rozsah poskytované součinnosti ze strany plátce mzdy. Obdobně jako v případě samotného stanovení povinnosti poskytnutí součinnosti, ani ohledně stanovení rozsahu součinnosti nenalezneme v EŘ, a ani v o.s.ř., jakoukoli výslovnou zmínku.

Jako modelová ukázka může posloužit internetový formulář reakce plátce mzdy EÚ v Přerově, soudního exekutora JUDr. Lukáše Jíchy. Soudní exekutor ve formuláři vyžaduje mimo zcela logického uvedení spisové značky obligatorně tyto údaje: a) jméno a příjmení povinného; b) zda je povinný zaměstnán u daného plátce mzdy; c) zda bude plátce mzdy srážet na pohledávku EÚ v Přerově, popř. na jakou jinou pohledávku bude plátce mzdy provádět srážky ze mzdy; a d) kontaktní údaje plátce mzdy. Mezi fakultativní údaje pak patří: a) rodné číslo povinného; b) průměrná čistá mzda za 3 měsíce; c) počet vyživovacích povinností povinného; d) průměrná srážka za poslední 3 měsíce; e) celkový počet pohledávek před pohledávkou EÚ v Přerově dle pořadí; f) celková výše pohledávek před pohledávkou EÚ v Přerově; a g) kontaktní údaje povinného.¹⁰¹

Ačkoli se obligatorní rozsah odpovědi nejeví jako rozsáhlý, z vlastní praxe jsem si vědom, že po uvedení pouze výše uvedených obligatorních informací by došlo ze strany soudního exekutora k žádosti o doplnění informací. Pro soudního exekutora je zcela nezbytná informace zejména ohledně pořadí pohledávek, které dle seznamu plátce mzdy eviduje jako pohledávky s lepším datem doručení. Jelikož správné určení pořadí pohledávek je v praxi neproblematičtější záležitostí a správné zařazení pohledávky působí plátcům mzdy velké problémy, zcela jistě by se soudní exekutor nespokojil s pouhým tvrzením, že plátce mzdy eviduje několik jiných pohledávek, aniž by nepožadoval uvedení konkrétních dat doručení exekučního příkazu. V případě, že by plátce mzdy na žádost o poskytnutí doplnění součinnosti nereagoval a v přiměřené době nezbytné informace nesdělil, došlo by k uložení pořádkové pokuty dle § 34 odst. 4 EŘ. Kromě toho, že z mého pohledu zcela jistě není v pořádku, že zákon nikde neudává ani základní rozmezí rozsahu požadované součinnosti, nesouhlasím ani se stávající praxí pořádkových pokut za neposkytnutí řádné a kompletní odpovědi na součinnost. Osobně zastávám názor, že se jedná o krajně rizikový výklad práva. Pokud je umožněno soudnímu exekutorovi ukládat pořádkovou pokutu subjektu na základě

¹⁰¹ JÍCHA, Lukáš. *Reakce plátce mzdy na žádost o součinnost exekutora* [online]. EÚ Jícha, [cit. 12. června 2018]. Dostupné na <<https://www.eujicha.cz/reakce-platce-mzdy-na-zadost-o-soucinnosti-exekutora>>.

ustanovení¹⁰², ve které není pokutovaný subjekt výslovně uveden, a to za nesplnění povinnosti z ustanovení, které mu tuto povinnost v zásadě nijak přímo neukládá, může se skutečně jednat o protiprávní zásah do ústavně zaručených práv.

Bohužel, stávající podivnou praxí rozsahu povinností plátce mzdy v součinnosti se soudním exekutorem, vč. pořádkových pokut, podporuje ustálená judikatura vrcholných soudů. Např. ÚS se však v uváděném citovaném rozhodnutí přiklonil na stranu soudního exekutora bez jakéhokoli odkazu na ustanovení zákona, na základě čehož svůj názor opírá.¹⁰³

Problematiku poskytování součinnosti vnímám jako komplexní problém aktuální právní úpravy. Systematické nepomáhá ani rozříštění podob jednotlivých žádostí o součinnost, jelikož každý soudní exekutor užívá vlastní šablonu s jinak formulovanými požadovanými údaji. Ostatně požadavek ke zvážení zavedení jednotných komunikačních formulářů navrhoval i Svaz průmyslu a dopravy ČR¹⁰⁴. Ke zlepšení stávající situace bych navrhoval dvě následující opatření:

- 1) Jak je již uvedeno výše v kapitole 3.1.1., navrhoval bych zapracování povinnosti plátce mzdy poskytovat součinnost soudnímu exekutorovi výslovně přímo do výčtu povinných subjektů do ustanovení § 33 EŘ.
- 2) Druhým opatřením by mělo dojít alespoň k určitému závaznému metodickému pokynu Ministerstva spravedlnosti, co se týká obsahu požadovaných údajů, které musí plátce mzdy soudnímu exekutorovi poskytnout. Jako vzor mohou posloužit i výčty poskytovaných informací dle § 33a až 33f EŘ. V ideálním případě by pak měly mít jednotlivé žádosti o poskytnutí součinnosti jednotnou formální systematiku.

3.2 Poddlužnická žaloba

Zcela zásadní a nejdůležitější povinností plátce mzdy je samotné provedení srážky ze mzdy v zákonném rozsahu dle řádného pořadí¹⁰⁵, a to od okamžiku doručení exekučního příkazu, popř. usnesení o provádění srážek ze mzdy. Povinnost určit a provést srážku se vztahuje na nevyplacenou mzdu, bez ohledu na to, zda byl exekuční příkaz doručen na samém

¹⁰² § 34 odst. 4 EŘ uvádí, že pořádkovou pokutu lze uložit za nesplnění povinnosti osobám uvedených v § 33 EŘ. Jak však bylo uvedeno výše, zaměstnavatel v § 33 EŘ uveden není. Nabízela by se tak možnost uložení pořádkové pokuty dle § 53 o.s.ř.. Vzhledem k dikci § 53 odst. 1 o.s.ř. mám však za to, že ani uvedené ustanovení by uložení pořádkové pokuty neumožňovalo. Uložení pořádkové pokuty je zde omezeno pouze na porušení povinností dle § 294, § 295 a § 320ab o.s.ř.

¹⁰³ Usnesení ÚS ze dne 15. dubna 2014, sp. zn. II. ÚS 456/14, body 5, 8

¹⁰⁴ Svaz průmyslu a dopravy ČR. *Náklady plátce mzdy* [online]. SPČR.cz, 13. března 2015 [cit. 13. června 2018]. Dostupné na <https://www.spcr.cz/images/dokumenty/SPCR_odpoved_nakladyexekuce_150313.pdf>.

¹⁰⁵ Viz předchozí výklad k pořadí pohládek v kapitole 2.5

počátku nebo na konci účetního období. Stejným pravidlem je nezbytné se řídit i po ukončení pracovního poměru v případě, že mzda dosud nebyla povinnému vyplacena.¹⁰⁶ Provedené srážky ze mzdy je pak plátce mzdy povinen deponovat na svém účtu až do oznámení o nabytí právní moci exekučního příkazu. Po vyrozumění o právní moci vzniká plátcovi mzdy povinnost zaslat deponované částky soudnímu exekutorovi.¹⁰⁷

Ačkoli mám za to, že znění § 282 o.s.ř. a § 283 o.s.ř. je zcela přesné a jasné, i zde se však v praxi objevují časté výkladové problémy. Setkal jsem se několikrát se situací, kdy plátce mzdy odmítal provádět srážky ze mzdy, jelikož stále vyčkával na oznámení o nabytí právní moci exekučního příkazu, aniž by dané srážky deponoval. Naopak jsem se však setkal i s plátcem mzdy, kteří začali zasílat srážky ihned, bez ohledu na právní moc exekučního příkazu. Dokonce jsem se setkal i se zcela absurdní situací, kdy plátce mzdy odmítal zasílat sražené srážky ze mzdy, jelikož dle jeho pochopení díkce zákona mu vzniká povinnost srážky zaslat až po ukončení pracovního poměru povinného. Daný plátce mzdy si zřejmě vůbec neuvědomoval možnost nárůstu vymáhané částky z důvodů procentně určených úroků z prodlení. Osobně si nejsem schopen vytvořit názor, z čeho plyne tento výklad zákona. Takhle flagrantní nepochopení textu si bohužel nedovedu nijak vysvětlit.

Pokud plátce mzdy porušuje svoji zákonnou povinnost, lze využít institut poddlužnické žaloby, pokud zákon s tímto porušením možnost této specifické ochrany věřitele spojuje.

Poddlužnickou žalobu lze definovat jako „*soudní ochranu práva, které oprávněnému vzniklo vůči poddlužníkovi. Poddlužnickou žalobou se oprávněný domáhá zaplacení peněžité částky, která odpovídá jeho vymáhané pohledávce, nebo částky, kterou je poddlužník dlužen povinnému.*“¹⁰⁸ Aktuální právní úprava srážek ze mzdy upravuje dvě odlišné situace, kdy lze využít tohoto institutu.

3.2.1 Poddlužnická žaloba dle § 292 o.s.ř.

V souladu s ustanovením § 282 odst. 1 o.s.ř. vzniká doručením exekučního příkazu plátcovi mzdy povinnost provádět srážky a nevyplácet je povinnému. Tímto okamžikem vzniká mezi oprávněným a plátcem mzdy zvláštní poddlužnický procesní vztah. V případě, že plátce mzdy tuto povinnost vůči oprávněnému nesplní, vzniká oprávněnému možnost tzv. úkojného

¹⁰⁶ TOMAN: Problematika exekuce srážkami ze mzdy...*Komorní listy*...s. 26.

¹⁰⁷ NEVŘELA, Jiří. *Povinnosti plátce mzdy povinného* [online]. Exekutor.org, [cit. 6. června 2018]. Dostupné na <<http://www.exekutor.org/pro-ucastniky/pro-zamestnavatele>>.

¹⁰⁸ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník, 3. podstatně rozšířené vydání*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 705.

práva, na základě čehož získává oprávněný aktivní legitimaci k uplatnění pohledávky vůči plátcí mzdy vlastním jménem. Z úkojného práva však nevzniká žádný hmotněprávní vztah mezi oprávněným a plátcem mzdy. Zakládá se pouze čistě na právu procesním.¹⁰⁹ Vzhledem k výlučně procesní povaze úkojného práva je však zcela nezbytné, aby dané exekuční řízení bylo aktivní. Případným pravomocným zastavením, byť z jakéhokoli důvodu, toto právo poddlužnické žaloby zaniká.¹¹⁰ To však nebrání oprávněnému, a ani povinnému, se domáhat případné náhrady škody, a to za podmínek stanovených v § 2894 an. OZ, resp. § 2910 OZ.¹¹¹

Poddlužnická žaloba je žalobou na plnění. Projedná se tedy v klasickém nalézacím řízení dle části třetí o.s.ř. Věcně příslušný je okresní soud dle § 9 odst. 1 o.s.ř. Místně příslušným soudem je obecný soud žalovaného dle § 84 o.s.ř. a § 85 o.s.ř., popř. fakultativně dle § 87 o.s.ř. Poddlužnická žaloba však může směřovat pouze k již splatným nárokům, a to ke dni podání žalobního návrhu. Pokud se nároky stanou splatné v průběhu nalézacího řízení, je možné žalobu rozšířit.¹¹²

Základním předpokladem možného úspěšného uplatňování poddlužnické žaloby na vyplacení částek, které měly být ze mzdy sraženy, dle § 292 o.s.ř., je porušení povinnosti plátce mzdy způsobem, že:

- a) neprovede srážky ze mzdy řádně a včas;
- b) provede srážky v menším, než zákonem, popř. dohodou stanoveném rozsahu; nebo
- c) srážky nevyplatí bez odkladu po tom, kdy mu bylo doručeno vyrozumění o nabytí právní moci exekučního příkazu nebo kdy dospěly další měsíční částky mzdy.

Kromě obecných náležitostí podání dle § 42 odst. 4 o.s.ř. a nutnosti naplnění alespoň jednoho z výše uvedených předpokladů porušení povinnosti plátce mzdy, musí žaloba oprávněného obsahovat i další specifické náležitosti. Zejména se jedná o specifikaci peněžní částky, která měla být ze mzdy sražena. „*Poddlužnickou žalobou se lze domáhat pouze zaplacení zcela konkrétní, určité a přesně specifikované částky.*“ V citovaném rozhodnutí žalobkyně „*vyjádřila své přesvědčení, že učinila maximum, aby své žalobní podání co nejvíce specifikovala a určila alespoň přibližnou výši požadované částky, když její přesnou výši bez součinnosti žalované není schopna zjistit, neboť jí nesou známy skutečnosti rozhodné pro určení výše srážek ze mzdy povinného, jelikož tyto informace nemá možnost získat, a to ani prostřednictvím soudního exekutora.*“ NS však tuto argumentaci nepřijal a rozhodl o

¹⁰⁹ Rozsudek NS ze dne 2. května 2012, sp. zn. 20 Cdo 2933/2011

¹¹⁰ MACUR, Josef. *Kurs občanského práva procesního: exekuční právo. 1.vydání.* Praha: C. H. Beck, 1998, s 127.

¹¹¹ Tuto možnost dovozují ze Stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia NS ze dne 9. října 2013, sp. zn. Cpjn 203/2012.

¹¹² KRBEK. In DRÁPAL: *Občanský soudní řád II...*s. 2340-2341 (§ 292 o.s.ř.).

nedůvodnosti dovolání, přičemž se ve svém rozhodnutí opíral zejména o předchozí rozhodovací praxi a odbornou literaturu.¹¹³ Ačkoli mám za to, že výklad NS je poměrně tvrdý, nelze odhlédnout, že opačným výkladem by mohlo dojít k popření zásady řádné individualizace jako jedné ze základní zásad soudnictví. I nadále tedy oprávněný musí určit přesnou výši nevyplacených srážek ze mzdy, a to každý měsíc zvlášť. Mimo toto vyčíslení, musí oprávněný samozřejmě unést důkazní břemeno, tedy označit důkazy k podpoře svého tvrzení.¹¹⁴

Ačkoli je poddlužnická žaloba jediným prostředkem obrany proti plátcí mzdy, který zanedbává svoji zákonnou povinnost provádět srážky ze mzdy¹¹⁵, resp. provádět tyto srážky řádně a včas v souladu s ustanoveními o.s.ř., nejedná se nikterak častý postup oprávněných. Vzhledem k požadavku přesné specifikace a vyčíslení pohledávky zpravidla ani nemají dostatek informací k podání žaloby.¹¹⁶ Zejména, pokud je oprávněný fyzickou osobou, má poddlužnická žaloba v praxi minimální uplatnění. Důvodem může být i prostý fakt ztráty motivace k novému soudnímu řízení, když předchozí řízení nevedlo k uspokojení jeho pohledávky. Mimo to žalobci také může hrozit povinnost k úhradě nákladů řízení v případě, že se později prokáže, že plátce mzdy odváděl srážky ze mzdy řádně k jinému exekučnímu příkazu dle pořadí, ale poskytoval nepřesné údaje v odpovědích na součinnost soudnímu exekutorovi.¹¹⁷

V případě poddlužnické žaloby dle § 292 o.s.ř. by stálo za zvážení, zda nezměnit stávající právní úpravu. Přikláněl bych se zejména k možnosti uložení pořádkové pokuty i v případě vadného provádění a odvádění srážek ze mzdy. Ze své praxe vím, že pořádková pokuta je nejúčinnější nástroj, jak přimět plátcí mzdy k plnění své povinnosti. Plátcí mzdy po doručení usnesení o uložení pořádkové pokuty začínají být zpravidla velmi aktivní a projevují zájem na napravení vadného postupu za možnosti prominutí uložené pokuty. Nejvhodněji by mohla být tato změna zapracována pouhým rozdělením výčtu § 296 odst. 2 o.s.ř. do dvou vět na povinnost povinného a plátce mzdy. U plátce mzdy by se výčet povinností, za jehož porušení lze uložit pořádkovou pokutu, doplnil o ustanovení § 282 odst. 1 a § 283 o.s.ř.

Druhou možností změny právní úpravy pozorují ve změně koncepce poddlužnické žaloby dle § 292 o.s.ř., a to tak, že by došlo k faktické delegaci výkonu práva na plnění na soudního exekutora. Soudní exekutor by získal plnou aktivní legitimaci k podání

¹¹³ Usnesení NS ze dne 31. května 2011, sp. zn. 20 Cdo 2730/2009

¹¹⁴ BERAN. In JIRSA: *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář*...s. 177 (§ 292 o.s.ř.).

¹¹⁵ Plátcí mzdy nemůže být uložena pořádková pokuta za porušení povinnosti provádět srážky ze mzdy. (Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. října 1992, sp. zn. 12 Co 717/92)

¹¹⁶ BREBURDA: *Exekuce srážkami ze mzdy*...s. 353.

¹¹⁷ BERAN. In JIRSA: *Občanské soudní řízení: soudcovský*...s. 177 (§ 292 o.s.ř.).

poddlužnické žaloby. Nicméně s největší pravděpodobností by se vůči tomuto postupu zvedla vlna kritiky ze strany soudních exekutorů, zejména z důvodu hrazení vzniklých nákladů spojených s uplatňováním poddlužnické žaloby za oprávněného.

3.2.2 Poddlužnická žaloba dle § 296 odst. 1 o.s.ř.

V uvedeném ustanovení je upravena tzv. zvláštní poddlužnická žaloba, která reguluje případy, kdy dojde k porušení povinnosti vyplývající z ustanovení § 294 o.s.ř. a § 295 o.s.ř. Jinak řečeno, dojde k opomenutí nového plátce mzdy vyžádat si potvrzení nebo dojde k porušení povinnosti oznámení ukončení pracovního poměru. Stejně jako poddlužnická žaloba dle § 292 o.s.ř., i v tomto případě je možné směřovat žalobní návrh jak proti novému plátcovi mzdy, tak proti bývalému plátcovi mzdy.¹¹⁸ Na základě této poddlužnické žaloby je oprávněnému umožněno se domáhat pouze zaplacení částek, které objektivně představují možné neprovedené srážky ze mzdy z důvodu porušení povinnosti plátce mzdy.¹¹⁹

Je více než patrné, že tento zvláštní druh poddlužnické žaloby je v praxi ještě méně využívaným institutem, než poddlužnická žaloba dle § 292 o.s.ř. Osobně jsem nezaznamenal ani jeden případ, kdy bychom oprávněnému doporučovali zvážení této možnosti. Sami soudní exekutoři se zpravidla smíří, byť i se značně opožděnou odpovědí, že povinný ukončil pracovní poměr a nepřistupují ani k uložení pořádkové pokuty, ačkoli dle § 296 odst. 2 o.s.ř. tuto možnost zákon připouští.

¹¹⁸ ŠÍNOVÁ: *Civilní proces. Řízení exekuční...*s. 70.

¹¹⁹ LEVÝ. In SVOBODA: *Občanský soudní řád...*s.1009 (§ 297 o.s.ř.).

4 Úhrada nákladů plátcům mzdy *de lege ferenda*

Jedním z dlouhodobě probíraných témat, souvisejících s exekucí srážkami ze mzdy, je náhrada účelně vynaložených nákladů, které plátcí mzdy vznikají v průběhu srážek ze mzdy zaměstnance. Tyto náklady jsou často spokojeny nejen s vyšším administrativním vytížením v důsledku výpočtu srážek ze mzdy a následném odvodu, ale také zejména s činnostmi ohledně častého poskytování součinnosti soudnímu exekutorovi.

Osobně zastávám názor, že přiznáním práva na náhradu nákladů plátcí mzdy by mohl být pozitivní krok, který by mohl odstranit řadu aktuálních problémů. Aktuální praxe exekuce srážkami ze mzdy je z pohledu plátců mzdy poněkud jednostranná. Zákon ukládá zaměstnavatelům řadu specifických povinností, za jejichž nesplnění hrozí pořádková pokuta, ale na druhou stranu zákon již nijak nezaručuje zaměstnavatelům právo na náhradu zvýšených nákladů. Není pak divu, že zaměstnavatel raději osobu obtíženou exekucí vůbec do pracovního poměru nepřijme, a pokud přijme, tak své zákonné povinnosti neprovádí řádně z důvodu chybějících prostředků. Z toho pak pramení časté chyby, ukládání pořádkových pokut a plátce mzdy později upadá do jakési letargie. Mám za to, že přiznáním možnosti náhrady nákladů by plátce mzdy více motivovalo vykonávat své povinnosti svědomitě.

V ustanovení § 34 odst. 1 EŘ zákon poskytuje právo určitým subjektům žádat náhradu nákladů, spojených s poskytnutím součinnosti. Jedná se např. o peněžní ústavy, pojišťovny, penzijní fondy, provozovatele poštovních služeb, poskytovatele služeb elektronických komunikací, dopravci atd. Osobně nevidím jakýkoli důvod, proč poskytovat náhradu nákladů peněžním ústavům a nikoli plátcům mzdy. Naopak na rozdíl od peněžních ústavů, kde se zpravidla jedná o jednorázový náklad, plátce mzdy vynakládá tyto náklady opakovaně po dobu celého pracovního poměru povinného. Zejména, pokud je na povinného vydáno více exekučních příkazů na mzdu, vynakládá plátce mzdy opakovaně zvýšené náklady nejen z důvodu výpočtu dílčí měsíční srážky, ale i opakovaným průběžným odpovědím na žádost o součinnost z jiných EÚ, ohledně důvodu, proč nelze provádět srážky ze mzdy na konkrétní pohledávku.

Jak uvádím výše, jedná se o dlouhodobě diskutované téma. Problém zde však vždy vzniká u způsobu určování výše poskytování náhrady nákladů, popř. kdo by měl mít povinnost tyto náklady hradit. V roce 2015 přišlo Ministerstvo spravedlnosti s návrhem, že náhradu nákladů by měli plátcům mzdy hradit sami zaměstnanci, a to ve výši 250 Kč měsíčně za jednu exekuci, potažmo 300 Kč v případě více exekučních příkazů. Naopak Ministerstvo

práce a sociálních věcí zastávalo názor, že uvedené částky jsou nadměru vysoké s tím, že náhrada nákladů by se měla čerpat ze státního rozpočtu. Argumentace se opírala zejména o případy srážek příjmů, poskytovaných ČSSZ, kde se často jedná o srážky ve velmi nízkém rozsahu. V zásadě by se mohlo stávat, že náhrada nákladů, které by povinný měl měsíčně hradit, by byla vyšší, než samotná srážka.¹²⁰ Od této doby se však bohužel politická diskuse nad daným problémem neposunula.

Ačkoli ÚS ve svém rozhodnutí ohledně náhrady nákladů součinnosti banky jednoznačně stanovil, že by náhrada neměla být paušalizovaná¹²¹, mám za to, že v případě srážek ze mzdy jiné řešení není možné. Obecně by šlo říci, že každá mzdová účetna jednotlivého plátce mzdy vykonává svoji činnost jinak a vzniká jí tak jiná výše vynaložených nákladů. Pro soudy, resp. soudní exekutory, by bylo velmi zatěžující, kdyby byli nuceni zkoumat v každém jednotlivém případě oprávněnost výše požadovaných nákladů. Z toho důvodu se mi jeví jako určení paušální částky jako jediné možné východisko.

¹²⁰ ŠRÁMEK, Dušan. *Zaměstnanci mají hradit náklady na exekuci zaměstnavatelům, trvá na svém ministerstvo* [online]. Česká justice, 12. října 2015 [cit. 13. června 2018]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2015/10/zamestnanci-maji-hradit-naklady-na-exekuci-zamestnavatelum-trva-na-svem-ministerstvo/>>.

¹²¹ Nález ÚS ze dne 11. května 2011, sp. zn. II. ÚS 543/11, bod 7

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabýval vybranými dílčími problémy způsobu exekuce srážkami ze mzdy. Ačkoli jsem měl za to, že aktuální právní úprava je plně dostačující, po bližším zkoumání a provedení analýzy jsem došel k závěru, že obsahuje řadu podstatných nedostatků a sporných bodů.

V první kapitole jsem pouze představil základní vymezení tohoto neinvazivního způsobu exekuce.

V druhé kapitole jsem se zaměřil na vybrané praktické problémy průběhu exekuce srážkami ze mzdy, se kterými jsem se v praxi setkal. Velmi pozitivně lze hodnotit aktuální právní nastavení rozsahu a výše srážek ze mzdy. Umožňuje jak postupné uspokojování pohledávky oprávněného, tak účelně chrání alespoň určitou část pracovní odměny zaměstnance k zabezpečování základních potřeb povinného a jeho rodiny, čímž se naplňuje hlavní účel tohoto způsobu exekuce. Naopak rozporuplná se mi jeví aktuální praxe postižení mzdy manžela povinného. Mám za to, že zákaz postižení mzdy manžela povinného srážkami ze mzdy za současného umožnění postižení stejného peněžního obnosu příkázáním pohledávky není vhodné řešení. Ostatně stejný názor zastávám i u možného postižení pohledávky výživného. Dále jsem se věnoval rozboru taxativního výčtu přednostních pohledávek. Ačkoli nemám za to, že by „veřejnoprávní“ pohledávky dle § 279 odst. 2 písm. d) až j) o.s.ř. musely být nutně přednostními, nelze odhlédnout od patrného veřejného zájmu na co nejrychlejšímu návratu daných finančních prostředků do státního rozpočtu. Zejména u daňové a poplatkové povinnosti lze nalézt ustálenou judikaturu, která příkládá uvedeným povinnostem důležitý veřejný zájem.¹²² V praxi nejčastější problém týkající se pořadí pohledávek vychází z chybného výkladu zákona. Ačkoli je úprava pořadí pohledávek komplikovanější, nenašel jsem v aktuální úpravě žádný podstatný problém, který by vysvětloval, proč činí určení správného pořadí plátcům mzdy tak zásadní obtíže. I přesto, že lze uzavřít, že výkladové problémy pořadí pohledávek tedy vychází z pouhé neznalosti právní úpravy, jsem se pokusil o navržení zpřesnění zákonné dikce.

Ve třetí kapitole jsem se zabýval postavením a odpovědností plátce mzdy. Zde jsem narazil na zcela zásadní nedostatky právní úpravy. Zejména ukládání pořádkových pokut za neposkytnutí součinnosti soudnímu exekutorovi se mi jeví značně problematické. Dokonce mám za to, že uložení pořádkové pokuty bez výslovného zákonného umožnění je protiústavní.

¹²² Srov. např. rozsudek NSS ze dne 26. října 2009, sp. zn. 8 Afs 46/2009-59

V poslední kapitole jsem podal úvahu nad možností úhrady nákladů plátce mzdy. Osobně zastávám názor, že přiznáním náhrady nákladů plátcí mzdy by mohlo odstranit řadu praktických problémů, které aktuálně vzhledem k časté averzi plátců mzdy vznikají.

Seznam použité literatury

Komentářová literatura:

- BĚLINA, Miroslav a kol. *Zákoník práce. Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2015, 1610 s.
- DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009, 948 s.
- DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2009, 1776 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář.* Praha: C.H.Beck, 2014, 1392 s.
- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha V. § 201-250l občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 632.
- KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád: komentář. 4. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2016, 1168 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 251 až 376). Exekuční řád. Exekuční právo. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, 556 s.
- MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016, 2064 s.
- SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2013, 1422 s.

Monografie:

- BREBURDA, Jan. *Exekuce srážkami ze mzdy 2016. 4. aktualizované vydání.* Olomouc: ANAG, 2016, 446 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník, 3. podstatně rozšířené vydání.* Praha: C.H.Beck, 2009, 1481 s.
- MACUR, Josef. *Kurs občanského práva procesního: exekuční právo. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 1998, 207 s.

- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 1. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2009, 304 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ.* Praha: C.H.Beck, 2016, 360 s.
- ŠUBRT, Bořivoj. *Exekuční a ostatní srážky ze mzdy a z jiných příjmů: pro roky 2013 a 2014.* Praha: Wolters Kluwer, 2013, 156 s.
- TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi. 3. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2006, 852 s.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: Řízení vykonávací, řízení insolvenční. 1. vydání.* Praha: Leges, 2015, 352 s.
- WOLFOVÁ, Jitka, ŠTIKA, Martin. *Soudní exekuce. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2016, 336 s.

Odborné časopisy:

- FETTER, Richard W. Nejen exekuční srážky ze mzdy nově. *Národní pojištění*, 2018, roč. 49, č. 2, s. 3-9.
- FLAM, Jiří. Zákon č. 164/2015 Sb. – Novela občanského soudního řádu a Exekučního řádu. *Komorní listy*, 2015, roč. 7, č. 3, s. 21-24.
- HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 2, s. 13-19.
- TOMAN, Lukáš. Problematika exekuce srážkami ze mzdy a jiných příjmů. *Komorní listy*, 2017, roč. 9, č. 1, s. 24-30.

Právní předpisy:

- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z.z., o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb, o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení.
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů

Judikatura:

- Nález Ústavního soudu ze dne 15. února 2017, sp. zn. I. ÚS 1775/14, bod 26
- Nález Ústavního soudu ze dne 31. března 2015, sp. zn. Pl. ÚS 1/14, body 2, 5, 75, 90
- Nález Ústavního soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. II. ÚS 543/11, bod 7
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. října 2016, sp. zn. IV. ÚS 121/16, body 10, 30, 31, 32
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. října 2001, sp. zn. IV. ÚS 40/01
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. dubna 2014, sp. zn. II. ÚS 456/14, body 5, 8
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2007, sp. zn. 20 Cdo 779/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2014, sp. zn. 21 Cdo 3774/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. března 2008, sp. zn. 30 Cdo 5171/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. února 2017, sp. zn. 20 Cdo 1874/2016
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp. zn. 20 Cdo 2730/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. září 2010, sp. zn. 21 Cdo 4030/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. prosince 2016, sp. zn. 21 Cdo 853/2016
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. května 2012, sp. zn. 20 Cdo 2933/2011
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. října 2009, sp. zn. 8 Afs 46/2009-59
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. května 2012, sp. zn. 3 VSOL 852/2011-A-10
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. března 2013, sp. zn. 1 VSPH 241/2013-B-50
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. října 1992, sp. zn. 12 Co 717/92

- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. března 2013, sp. zn. 21 Co 722/2012
- Stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2013, sp. zn. Cpjn 203/2012.

Internetové zdroje:

- Česká správa sociálního zabezpečení. *Přehled povinností zaměstnavatele* [online]. ČSSZ.cz, aktualizováno v lednu 2018 [cit. 6. června 2018]. Dostupné na <<http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/novy-zakon-o-nemocenskem-pojisteni/prehled-povinnosti-zamestnavatele.htm>>.
- Exekutorká komora ČR. *Kaukulačka srážek ze mzdy* [online]. EK ČR, [cit. 14. Června 2018]. Dostupné na <http://ekcr.cz/?p=kalkulacka_1>.
- FETTER, Richard W. *Srážky ze mzdy: Nové nezabavitelné minimum a výpočty v r.2017, judikatura a problémy v praxi* [online]. Bulletin-advokacie.cz, 18. ledna 2017 [cit. 12. dubna 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/srazky-ze-mzdy-nove-nezabavitelne-minimum-a-vypocty-v-r.-2017-judikatura-a-problemy-v-praxi>>.
- JÍCHA, Lukáš. *Reakce plátce mzdy na žádost o součinnost exekutora* [online]. EÚ Jícha, [cit. 12. června 2018]. Dostupné na <<https://www.eujicha.cz/reakce-platce-mzdy-na-zadost-o-soucinnosti-exekutora>>.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, TELEC, Ivo. *Výživné v novém občanském zákoníku* [online]. Bulletin-advokacie.cz, 31. března 2014 [cit. 14. května 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vyzivne-v-novem-obcanskem-zakoniku?browser=mobi>>.
- MALIŠ, Daniel. *Institut společného jmění manželů po rekodifikaci – poslední volání?* [online]. ePravo.cz, 29. října 2014 [cit. 31. května 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>>.
- MUSILOVÁ, Barbora. *Novela exekučního řádu může znamenat vyšší míru ochrany pro manžela dlužníka* [online]. AK KŠB, 7. března 2016 [cit. 28. května 2018]. Dostupné na <http://www.ksb.cz/cs/novinky-publikace/clanky/3377_novela-exekucniho-radu-muze-znamenat-vyssi-miru-ochrany-pro-manzela-dluznika>.

- NEVŘELA, Jiří. *Povinnosti plátce mzdy povinného* [online]. Exekutor.org, [cit. 6. června 2018]. Dostupné na <<http://www.exekutor.org/pro-ucastniky/pro-zamestnavatele>>.
- Poslanecká sněmovna ČR. *Sněmovní tisk 337/0, část č. 1/6* [online]. PSP ČR, [cit. 31. května 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=337&CT1=0>>.
- Saz průmyslu a dopravy ČR. *Náklady plátce mzdy* [online]. SPČR.cz, 13. března 2015 [cit. 13. června 2018]. Dostupné na <https://www.spcr.cz/images/dokumenty/SPCR_odpoved_nakladyexekuce_150313.pdf>.
- ŠÁMEK, Dušan. *Zaměstnanci mají hradit náklady na exekuci zaměstnavatelům, trvá na svém ministerstvo* [online]. Česká justice, 12. října 2015 [cit. 13. června 2018]. Dostupné na <<http://www.ceska-justice.cz/2015/10/zamestnanci-maji-hradit-naklady-na-exekuci-zamestnavatelum-trva-na-svem-ministerstvo/>>.
- Ústavní soud. *Ustanovení zákona o místních poplatcích, které nezletilým ukládalo poplatkovou povinnost za svoz komunálního odpadu, je protiústavní* [online]. ÚS, 15. srpna 2017 [cit. 9. května 2017]. Dostupné na <<https://www.usoud.cz/aktualne/ustanoveni-zakona-o-mistnich-poplatcich-ktere-nezletilym-ukladalo-poplatkovou-povinnost-za/>>.
- VALOVÁ, Iva, MACKOVIČOVÁ, Michaela. *Manželé v exekuci dle nových pravidel* [online]. AK Holec, Zuska a part., 19. února 2016 [cit. 28. května 2018]. Dostupné na <<http://www.holec-advokati.cz/cs/publikace/aktuality/348>>.

Shrnutí

Tématem diplomové práce jsou „*Vybrané problémy způsobu exekuce srážkami ze mzdy*“. Cílem práce je zhodnocení aktuální právní úpravy. Práce se zaměřuje zejména na analýzu vybraných praktických problémů. V případě nalezení problematické části právní úpravy práce navrhuje aktuálně přípustný a správný výklad právních norem. Nad rámec toho pak jsou uvedeny i úvahy *de lege ferenda*. Při zpracování práce byla použita zejména aktuální zákonná úprava, odborná literatura, judikatura českých soudů a osobní zkušenosti z předchozí praxe na EÚ.

Práce je rozdělena na úvod, čtyři dílčí kapitoly a závěr. Dále je doplněn seznam literatury, shrnutí a seznam klíčových slov.

Summary

The topic of this diploma thesis is „*Selected issues manner of distraint by deduction of wages*“. The aim of the thesis is evaluation of current legal regulation. The thesis focuses mainly on analysis of selected practical issues. When there is a problematic aspect of legal regulation found, the thesis proposes recently acceptable and correct interpretation of legal norms. Beyond that, considerations *de lege ferenda* are presented. This thesis makes use of current legislation, scholarly literature, case-law of Czech courts and personal professional experience.

The thesis is divided into introduction, four chapters and conclusion. List of bibliography, summary and keywords are attached.

Klíčová slova

Exekuce, srážky ze mzdy, pohledávka, zaměstnavatel, zaměstnanec, věřitel, povinný, třetí osoba

Keywords

Distraint, deduction of wages, debt, employer, employee, creditor, compulsory, third party